

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE ZNANOSTI

Ivan Spudić

**KULTURNI PROGRAMI U NARODNIM KNJIŽNICAMA:
KNJIŽNICE GRADA ZAGREBA**

Diplomski rad

Mentor: doc. dr. sc. Ivana Hebrang Grgić

Zagreb, 2017.

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ODSJEK ZA INFORMACIJSKE ZNANOSTI

Diplomski studij bibliotekarstva

Ivan Spudić

**KULTURNI PROGRAMI U NARODNIM
KNJIŽNICAMA: KNJIŽNICE GRADA ZAGREBA**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc. dr. sc. Ivana Hebrang Grgić

Zagreb, 2017.

Sadržaj

Uvod	1
1. NARODNE KNJIŽNICE U POVIJESNOM KONTEKSTU	3
1.1. Knjižnica - pojam	3
1.2. Kratka povijest knjižnica – institucija dostupna javnosti	5
1.3. Narodna knjižnica – javna knjižnica	7
2. NARODNE KNJIŽNICE KAO „TREĆI PROSTOR“ ZAJEDNICE.....	11
2.1. Knjižnice kao javni prostori	11
2.2. Knjižnice kao treći prostor – kulturna žarišta lokalnih zajednica	11
2.3. Zadaće narodnih knjižnica kao kulturnih ustanova prema IFLA/UNESCO-vom Manifestu	14
2.4. Uloga i svrha knjižnica u osobnom i kulturnom razvoju	16
2.5. Programi za sve dobne skupine	19
2.6. Vrste kulturnih manifestacija u narodnim knjižnicama	22
3. KULTURNI PROGRAMI U KNJIŽNICAMA GRADA ZAGREBA	27
3.1. KGZ – kulturni i društveni život grada	27
3.2. Organizacija kulturnih programa u KGZ-u	28
3.3. Specifični programi pojedinih knjižnica	29
3.4. Prikaz podataka iz Izvješća o radu KGZ-a po pitanju kulturnih manifestacija za 2015. godinu.....	30
4. ANALIZA KULTURNIH PROGRAMA U KNJIŽNICI I ČITAONICI BOGDANA OGRIZOVIĆA	37
4.1. Kulturne manifestacije u Knjižnici i čitaonice B. Ogrizovića	37
4.2. Perspektiva korisnika o knjižničnim uslugama Knjižnice i čitaonice B. Ogrizovića	40
4.3. Razgovor s voditeljicom Knjižnice i čitaonice B. Ogrizović.....	41
Zaključak	44
Bibliografija	46
Prilog – Razgovor s voditeljicom Knjižnice i čitaonice B. Ogrizovića	49
Sažetak	52
Biografija.....	53

Uvod

U ovom ogledu predstavljat će se narodne knjižnice kao mjesta na kojima se uz primarne djelatnosti, učestalo organiziraju manifestacije kulturnog tipa. Naime, knjižnice organizacijom manifestacija privlače postojeće i nove korisnike što se dalje odražava na sve aspekte poslovanja i življenja. Bit će prikazana važnost i značaj provedbe manifestacija, a ta važnost je stvaranje kvalitetnih pojedinaca, a dalje i društva.

Prvo poglavlje bit će općenitog tipa. U njemu će prvenstveno biti razrađivana knjižnica kao pojam kako bi bilo pojašnjeno što uopće znači knjižnica. Povijesni kontekst će biti obrađivan (nastanak i razvoj) pod vidikom knjižnica kao institucija koje su dostupne javnosti. Nakon razrade pojma i povijesnog pregleda dolazi do prijelaza na temu narodnih knjižnica gdje se, također nalazi kraći povijesni pregled, a dalje su ponuđene neke definicije narodnih knjižnica od kojih svaka predstavlja neki od neizostavnih aspekata knjižnične djelatnosti.

Nakon ponuđene povijesne, etimološke i epistemološke razrade, u drugom poglavlju razrađivat će se javne, narodne knjižnice koje predstavljaju kulturna žarišta svojih lokalnih sredina, a dalje i sam „treći prostor“ zajednice. Koncept knjižnice kao „trećeg prostora“ služi poput mosta u samu knjižničnu organizaciju raznolikih manifestacija kulturnog tipa. U ovom poglavlju su, također navedene zadaće narodnih knjižnica koje se baziraju prema IFLA/UNESCO-vom Manifestu. Nadalje je predstavljena uloga i svrha narodnih knjižnica po pitanju osobnog i društvenog kulturnog razvoja, dakle, sve što je do sada u ovoj teoriji predstavljeno, stavlja se u kontekst nekog željenog cilja – stvaranja obrazovanog, informiranog i kreativnog društva. Nastavak drugog dijela donosi podjelu i pregled knjižničnih programa po dobnim skupinama, a dalje po samim vrstama manifestacija koje se u sklopu navedenih programa provode (tribine, čitateljski klubovi, izložbe i sl.).

Treće poglavlje, nakon navedenih teorijskih okvira, obrađuje jedan primjer iz prakse, a to je knjižnična mreža KGZ (Knjižnice grada Zagreba). Ova mreža knjižnica je uzeta kako bi bio predstavljen jedan primjer dobre prakse koja je vidljiva i u teoretskom i praktičnom smislu. Uz navedeno, za KGZ se može reći kako čini dio jezgre kulturnog, društvenog i znanstvenog života grada Zagreba, a uz to je i najveća institucija takvog tipa u Republici Hrvatskoj. U ovom poglavlju predstavljena su interna pravila KGZ-a po pitanju organizacije i provedbe kulturnih manifestacija, a dalje slijede navodi iz Izvještaja o radu KGZ za 2015. godinu iz kojih je lako za uvidjeti raznolikost, učestalost i što je najvažnije dobru brojku posjećenosti programa iz ponude.

Četvrto i zadnje poglavlje najspecifičnije je po vrsti u ovom redosljedu poglavlja iz razloga što i cijeli rad prati deduktivnu metodu, a specificum ovog završnog dijela jest primjer Knjižnice i čitaonice Bogdana Ogrizovića. Kao što su i KGZ uzete kao ogledni primjer zbog povoljnih karakteristika isto je tako i sa spomenutom knjižnicom. Naime ova knjižnica obiluje mnoštvom raznolikih manifestacija svih vrsta (nekada se održava i više manifestacija dnevno) te ih organizira na jedan kvalitetan način. Za sam kraj priložena je analizu odgovora iz razgovora s voditeljicom Knjižnice i čitaonice B. Ogrizovića, Jasnou Kovačević. Odgovori voditeljice, u ovom radu, mogu poslužiti poput ispunjenja određene svrhe na više nego primjeren način – od definiranja osnovnih koncepata do njihove provedbe u praktičnom smislu.

1. Narodne knjižnice u povijesnom kontekstu

1.1. Knjižnica - pojam

Riječ biblioteka potječe od grčke riječi *biblion*, a smatra se kako su Grci pak ovaj pojam preuzeli od Feničke luke Byblos koja je bila stanica preko koje se transportirao papirus. Za Grke, *biblion* je imao značenje knjiga, knjižnica, a to u složenici prelazi u pridjevni oblik knjižni i *theke* što znači kovčeg, škrinja, pretinac, pohrana, spremište. U etimološkom smislu biblioteka je označavala uređenu zbirku knjiga, a s takvim značenjem se i našla u većini europskih jezika.¹ S vremenom nastaju i druge riječi koje bi označavale knjižnice. Tako anglosaksonci koriste termin *library*, koji je preuzet iz latinskog – *librarium*, a označava ormar za knjige. U slavenskim jezicima, učestalo se koristi riječ knjižnica koja jest sinonim riječi biblioteka.²

Samo etimološko značenje nije u mogućnosti, svojom definicijom, obuhvatiti definiciju knjižnice. Uređena zbirka knjiga ne pokriva u potpunosti definiciju, djelatnost i ulogu knjižnice u društvu.³ Ako se u obzir uzima suvremena institucija knjižnice kao takva tada uviđamo kako etimološko značenje opisuje tek jedan mali aspekt u poslovanju knjižnica. Knjižnica se kroz povijest značajno mijenjala. Kao primjer može poslužiti knjižnična građa – od akumulacije znanja na glinenim pločicama do današnjih elektroničkih izvora. Jest kako su knjižnice kroz veći dio zapisane povijesti ljudske civilizacije bile prvenstveno mjesta za skladištenje i posudbu građe, no samim time postale su i mnogo više. Knjižnice postaju konzervatori i prenosioci znanja i spoznaja u transgeneracijskom smislu, mjesta za razmjenu ideja i sl.⁴

Tehnološkim razvojem, sredinom 20. stoljeća, knjižnice, a i sama struka doživljavaju značajne promjene cjelokupne paradigme. Knjižnica kao institucija današnjice više nije ovisna o mjesnom položaju – knjižnice se danas doživljavaju poput mreže sastavljene od konstitutivnih jedinica od kojih svaka obavlja određenu funkciju. Američko udruženje knjižničara (ALA) pod terminom knjižnica podrazumijeva multimedijske centre, centre za

¹ Mesić, Đ. Narodna Knjižnica : prilog određenju pojma. // Journal of Information and Organizational Sciences, 15(1991). 145-159., str. 145.

² Ibid., str. 146.

³ Ibid.

⁴ Ibid., str. 147.

pedagošku i nastavnu pomoć, referalne centre, a termin knjižnične službe povezuje se sa znanjem i informacijama te njihovoj identifikaciji, pronalasku, konzervaciji, organizaciji i sl.⁵

Suvremeno određenje pojma knjižnice obuhvaća ustanovu koja prikuplja, obrađuje, čuva i daje na korištenje knjižničnu građu, te pruža raznolike knjižnične usluge svojim korisnicima. No, konceptu knjižnice svojstvena je i višeznačnost te iz toga knjižnica označuje:

- Zgradu ili prostorije u kojima je smještena knjižnična građa i u kojima se korisnicima nude razne usluge,
- Zbirku knjiga i ostale građe koje ne moraju biti uređene prema načelima knjižnične struke,
- Nakladničku cjelinu (zbirku).⁶

Katica Tadić knjižnicu definira sljedećim riječima:

„kulturalna i informacijska ustanova koja, slijedeći općeprihvaćene ciljeve društva i načela stručnog rada, odabire, nabavlja, obrađuje, u fizičkome i obavijesnom smislu sređuje te čuva i daje na korištenje knjižničnu građu, a preko organiziranih službi pruža raznolike usluge aktivnim i potencijalnim korisnicima.“⁷

Može se reći kako je ovo jedna suvremena definicija knjižnica, a u njoj su također naglašeni i osnovni zadaci koji se odnose na sve knjižnice:

- Sustavan i neprestan odabir knjižnične građe;
- Sređivanje i stručna obrada knjižnične građe;
- Logičan i primjeren smještaj knjižnične građe;
- Čuvanje i zaštita knjižnične građe;
- Davanje na korištenje;
- Davanje obavijesti o knjižničnoj građi u jednoj knjižnici ili u više njih.⁸

⁵ Ibid., str. 148.

⁶ Tadić K. Rad u knjižnici. Opatija : Naklada Benja, 1994., str. 13.

⁷ Vidi Tadić K. Rad u knjižnici. Opatija : Naklada Benja, 1994., str. 14.

⁸ Vidi Ibid.

1.2. Kratka povijest knjižnica – institucija dostupna javnosti

Pojava knjižnica datira iz najranijih razdoblja ljudske povijesti tj. pojavom pismenosti, a prve takve knjižnice teško je za diferencirati od arhiva. Sama povijest knjižnica usko je povezana s poviješću knjige, dakle zapisanoga. Nastaje potreba da se zapisano sačuva na jednom mjestu. Umnožavanje i prikupljanje građe zahtijevalo je prikladan smještaj, ali nastaje i potreba za pomagalicama kako bi se određeni primjerak pronašao na što jednostavniji način, a upravo to je bio povod nastanka knjižnica kao institucija – čuvanje i korištenje.⁹ U svakom slučaju, prve knjižnice nastaju iz potrebe kako bi se pohranili i sačuvali spisi koji su bili važni za poredak u društvu. Nakon odvajanja knjižnica od arhiva, važno je za napomenuti, zajednica korisnika knjižnica bila je malena kao i ograničena na krug učenjaka.¹⁰ Arheološka istraživanja otkrivaju ostatke najstarijih knjižnica u sumerskom gradu Nipuru (oko 3000 pr. n.e.), Lagašu (oko 2200 pr. n.e.), Ninivi (VII. st. pr. n.e.). Na ovom mjestu važno je za spomenuti Sumerane koji su u mnogo čemu bili prvi u povijesti. Neki od primata kojima su se upisali u svjetsku povijest jesu upravo pismo, knjiga i knjižnice.¹¹ Može se reći kako sve do razdoblja prosvjetiteljstva nije bilo govora o javnim knjižnicama u obliku u kakvom one danas postoje.

Rast knjižnica na Zapadu, pojava je koju donose humanizam i renesansa. Uz mnoge privatne, osnivaju se i mnoge javne knjižnice (Firenza, Budimpešta, Madrid). U ovome razdoblju stvaraju se temelji ekonomskog, kulturnog i tehnološkog napretka koji će se u mnogo čemu odraziti i na knjižnice. Knjižnica mijenja ulogu kakvu je imala u srednjem vijeku. Sama knjiga predstavlja faktor napretka, a samim time bogato opremljene knjižnice igraju važnu ulogu po pitanju razvoja znanosti, kulture i društva generalno.¹² Javna dostupnost sa sobom donosi i mnoge izazove po pitanju zaštite građe pa su iz tog razloga knjige vezivane lancima za stolove i police. Izum tiskarstva i posvjetovljenje samostana, pojave su koje su obogatile građom već postojeće knjižnice kao i uvjetovale osnivanje mnogih novih knjižnica (Beč, Krakow, Dresden, Stockholm, Berlin, Pariz) od kojih su mnoge od njih utrle put nastanku budućih nacionalnih knjižnica.¹³ Pojavom tiskarstva, proizvodi se velik broj knjiga, a knjižarskim mrežama tog vremena bila je moguća relativno laka nabava. Sve navedeno, omogućilo je raznim mecenama, bibliofilima, gradskim upravama i drugim

⁹ Tadić K. Rad u knjižnici. Opatija : Naklada Benja, 1994., str. 13.

¹⁰ Ibid., str. 11.

¹¹ Stipčević A. Povijest knjige. Zagreb : Matica hrvatska, 1985., str. 7.

¹² Ibid., str. 419.

¹³ Knjižnica. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izd. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža. 2017. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=32130> (3.8.2017.)

vlasnicima knjižnica da popune svoje fondove knjigama iz raznih znanstvenih područja i književnosti.¹⁴ U XVI. st., francuski kralj Franjo I., donosi propis o obveznom primjerku, a kasnije se taj propis donosi i u drugim zemljama.¹⁵

Nakon Francuske revolucije, dolazi do posvjetovljenja i nacionalizacije mnogih privatnih i samostanskih knjižnica.¹⁶ Utjecaj ove revolucije i nekih drugih čimbenika dovode, u 19. st., do realizacije ideje o knjižnici kao o javnoj, svima otvorenoj instituciji. Naravno, mišljenja kako knjiga nije za svakoga i dalje će postojati, no prestaju se iznositi, brže u Americi nego li u Europi. Nastaje i geslo – Knjižnice za svakoga, knjige za sve građane, a upravo su se takve ideje i ostvarivale.¹⁷ Sa širenjem prosvjetiteljskih ideja dolazi i do porasta broja knjižničnih korisnika kao i broja knjižnica. Od tada, knjižničarstvo uz primarnu svrhu – omogućavanja čitanja, proširuje svoju djelatnost na podučavanje korisnika.¹⁸ Zbirke knjiga povećavaju se što sa sobom donosi nove izazove. Naime, ovaj problem zahtijevao je promjenu organizacije prostora kao i sustavno raspoređenu građu. U XIX. st. donose se pravila za stručnu obradu građe (katalogizacija i klasifikacija) iz razloga da bi zbirke bile što pristupačnije korisnicima. Polovicom XIX. st. javlja se ideja o osnivanju javnih, narodnih knjižnica koje bi bile financirane iz državnih ili mjesnih proračuna. Prvi zakonski akti koji omogućuju javno financiranje i osnivanje javnih knjižnica doneseni su u Engleskoj i SAD-u. U XX. st. dolazi i do nastanka mnogih specijaliziranih knjižničnih službi kako bi se zadovoljile potrebe korisnika, a sve to zbog naglog porasta broja publikacija i informacija te zbog brzog i slobodnog pristupa građi. Na području knjižničarstva u XX. st. postavljaju se novi ciljevi, a to su snažnije posredovanje po pitanju prijenosa ljudskog znanja i iskustva, a zbog spomenutog javljaju se i načela otvorenosti fondova kao i dostupnosti publikacija.¹⁹ Kao posljedica tehnološkog razvoja javlja se sve brojnija neknjižna građa. Knjižnice suvremenog svijeta više ne vrednuju svoje djelovanje isključivo po brojnosti građe koju prikupljaju već sada u igru stupaju i faktori poput brojnosti korisnika i kvaliteta knjižničnih usluga.²⁰ Na samom kraju ovoga odlomka može biti priložen citat američkog knjižničara i tvorca

¹⁴ Stipčević A. Povijest knjige. Zagreb : Matica hrvatska, 1985., str. 419.

¹⁵ Knjižnica. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izd. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža. 2017. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=32130> (3.8.2017.)

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Stipčević A. Povijest knjige. Zagreb : Matica hrvatska, 1985., str. 485.

¹⁸ Tadić K. Rad u knjižnici. Opatija : Naklada Benja, 1994., str. 11.

¹⁹ Ibid.

²⁰ Knjižnica. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izd. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža. 2017. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=32130> (3.8.2017.)

decimalne klasifikacije, Melvila Deweya, kako bi u mnogo čemu bile prikazane ostvarene težnje ljudi novije povijesti – pristup knjižnicama za sve, a koji glasi:

„Prošlo je vrijeme kad je knjižnica bila gotovo kao muzej a knjižničar neka vrst miša među pljesnivim knjigama, i kad su posjetioci sa strahopoštovanjem promatrali rukopise i stare knjige. Došlo je vrijeme kad je knjižnica škola, knjižničar odgojitelj, a posjetilac čitalac među svojim knjigama upravo onako prirodno kao što je radnik među svojim alatkama.“²¹

1.3. Narodna knjižnica – javna knjižnica

Narodne knjižnice nastaju u razdoblju prosvjetiteljstva zajedno s modernim društvom. One nastaju na temelju ideje o jednakosti i humanističke vizije tog razdoblja. Naravno, ovdje je riječ o suvremenim narodnim knjižnicama, a što je bilo s njihovim pretečama? Kroz povijest, u mnogim kulturama Istoka, knjižnice su koristili samo odabrani (svećenici i učenjaci). U antičkoj Grčkoj javljaju se preteče suvremenih knjižnica – iako je korisnika bilo jako malo, može se govoriti o knjižnicama javnog tipa.²²

Do sada je bilo riječi tek o uskom krugu učenih i pismenih ljudi za koje se smatralo kako su koristili knjižnice kao privatne osobe. U doba prosvjetiteljstva javljaju se ideje općeg obrazovanja, a samim time dolazi i do širenja kao i otvorenosti knjižnica. Izazvane društvenim promjenama (prijelaz iz feudalnog u moderno društvo), knjižnice i čitaonice se šire, a sve to zajedno pogoduje i nastanku građanske javnosti. Naime, javnost kao koncept predstavlja sve građane kao međusobno jednake te jednake pred zakonom. U drugoj polovici 19. stoljeća, javne knjižnice definiraju se kao knjižnice otvorene za javnost, za sve potencijalne korisnike.²³

Dakle, u 19. stoljeću javne knjižnice postaju nezaobilazan faktor svih društvenih stremljenja po pitanju progressa u obrazovanju i kulturi. Činjenica da narodne knjižnice nužno

²¹ Stipčević A. Povijest knjige. Zagreb : Matica hrvatska, 1985., str. 485.

²² Mesić, Đ. Narodna Knjižnica : prilog određenju pojma. // Journal of Information and Organizational Sciences, 15(1991). 145-159., str. 150.

²³ Ibid., str. 151.

moraju biti sastavni dio državne, obrazovne i kulturne politike, proširila se Zapadom, a u 20. stoljeću ona postaje globalnog karaktera.²⁴

U razdoblju nakon 2. svjetskog rata, u vremenu tzv. „revolucionarnog prosvjetiteljstva“, pod ruskim utjecajem dolazi do naziva *masovnaja*. Misli se na masovne knjižnice tj. knjižnice otvorene za sve slojeve društva. Šezdesetih godina 20. stoljeća, u bibliotekarskoj terminologiji, uobičajen je naziv narodna knjižnica. Iako je ovaj kao i ostali nazivi društvena konvencija, odnosno uvjetovani su od strane društva, oni mogu promijeniti svoje originalno značenje. Upravo to se dogodilo s konceptom narodne knjižnice. Izvorna ideja, veže se uz prosvjetiteljske svjetonazore. Tada se javila ideja obrazovanosti naroda shvaćenog kao puka, a od tuda i naziv pučka knjižnica u 19. st. Danas su gotovo sve knjižnice otvorene javnosti (izuzetak mogu biti knjižnice privatnog tipa), a samim time izmijenio se i sociološki kontekst njihova značenja.²⁵

Kada su se u Americi (SAD), osnivale narodne knjižnice, smatralo se kako je njihova primarna misija okrenutost djeci, mladima, a onda i odraslima, po pitanju služenja knjigom, a sve to iz razloga kako bi se popunile rupe u naobrazbi. Dakle, cilj koji je stajao iza ovakvoga viđenja bio je osobni i društveni napredak. Narodne knjižnice bile su prozivane i „*sveučilištima za narod*“ – omogućavale su ljudima svih društvenih slojeva i dobi da čitanjem te uz pomoć stručnog knjižničnog osoblja steknu znanje te postignu u životu ono što nisu uspjeli putem redovnog školovanja.²⁶ Ovaj naziv se u mnogim vidovima zadržao do danas iako su funkcije (službe i usluge) mnogo šireg opsega. Zajedno s društvenim promjenama sama uloga narodnih knjižnica doživljavala je svojevrstu metamorfozu ili bolje rečeno ekspanziju.²⁷

Osobitu važnost, narodne knjižnice, oduvijek posvećuju učenicima, starijim osobama, radnicima, domaćicama, beskućnicima i ostalim marginaliziranim skupinama. U svojim lokalnim sredinama, gdje je to potrebno, knjižnice svojim posebnim programima i manifestacijama pomažu pri integraciji ovih spomenutih i nekih možda ne spomenutih

²⁴ Stipčević A. Povijest knjige. Zagreb : Matica hrvatska, 1985., str. 539.

²⁵ Mesić, Đ. Narodna Knjižnica : prilog određenju pojma. // Journal of Information and Organizational Sciences, 15(1991). 145-159., str. 152.

²⁶ Stipčević A. Povijest knjige. Zagreb : Matica hrvatska, 1985., str. 539.

²⁷ Evans G. E., Amodeo A. J., Carter T. L. Introduction to library public services. Englewood, Colo. : Libraries Unlimited, 1992., str. 24.

skupina. Također, po pitanju svojeg fonda, knjižnice ga putem raznih aktivnosti čine dostupnim (specijalne službe) i onima koji iz nekog razloga nisu u stanju pristupiti knjižnici.²⁸

Definicije prema *Uputama za poslovanje narodnih knjižnica* obuhvaćaju nekoliko faktora, a glase ovako:

„Narodna knjižnica namijenjena je bez ikakvih ograničenja cjelokupnom pučanstvu određenoga područja u svrhu podizanja razine opće izobrazbe, obaviještenosti i kulture, poticanja stručnog i znanstvenog rada te osobne kreativnosti, posebice kod djece“

„Narodnu knjižnicu osniva i financira mjesno odnosno središnje upravno tijelo ili neka organizacija sama ili u suradnji s narodnom knjižnicom (posebice knjižnice za slijepu i slabovidne osobe, bolničke, zatvorske i sl., te knjižnice za narodne manjine). Usluge narodne knjižnice u pravilu su besplatne.“

„Svojim djelovanjem narodna je knjižnica značajan činilac u izgradnji demokratskog društva.“²⁹

U prvoj definiciji riječ je o otvorenosti narodnih knjižnica svim članovima društva kao i dužnostima koje moraju ispunjavati s posebnim naglaskom na djecu. Druga definicija odnosi se na financiranje narodnih knjižnica kao i što se naglašavaju besplatne usluge (iako se u novije vrijeme neke od usluga naplaćuju). Treća definicija okreće se opet društvu i demokratskim stremljenjima kojima knjižnica mora stvarati temelje. U nastavku će bit priložene još neke od definicija raznih autora kako bi bilo približene kao i naglašene primarne misije i ciljevi narodnih knjižnica.

Prema K. Tadić, narodne (pučke) knjižnice (...) prikupljaju raznoliku građu, a otvorene su svim slojevima pučanstva. Svojim službama i uslugama potiču i šire opće obrazovanje, stručni i znanstveni rad, a posebno se zalažu za to da svi slojevi pučanstva steknu naviku čitanja i korištenja raznolikih knjižničnih usluga.³⁰

²⁸ Stipčević A. Povijest knjige. Zagreb : Matica hrvatska, 1985., str. 540.

²⁹ Vidi Upute za poslovanje narodnih knjižnica / uredila Aleksandra Malnar. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1996., str. 11.

³⁰ Vidi Tadić K. Rad u knjižnici. Opatija : Naklada Benja, 1994., str. 15.

Dakle, od najveće važnosti za ljudsko društvo, a zatim i za ovaj ogled jest otvoreni karakter knjižnica prema apsolutno svim korisnicima, a uz spomenute faktore u ovim definicijama, postoje i mnoge aktivnosti, manifestacije, radionice i razni interaktivni događaji kojima narodne knjižnice na neki način obrazuju, animiraju ili zabavljaju svoje korisnike.

2. Narodne knjižnice kao „treći prostor“ zajednice

2.1. Knjižnice kao javni prostori

Prostor kojemu se dodaje pridjev javni, prvenstveno mora ispunjavati neke osobine i uloge kako bi bio javan po svojoj biti, a te su osobine – služenje javnoj svrsi, pristupačnost, otvorenost kao i mogućnosti za ostvarivanje društvene komunikacije tj. socijalizacija. U javnim prostorima, uobičajeno se vodi neformalni dio života čija je važnost za društvo neupitna. U prilog toj činjenici mogu ići monumentalnost i veličanstvenost oblikovanja tih prostora.³¹

Suvremene knjižnice u svrhu svog postojanja, neizostavno integriraju i naglašavaju ulogu javnog prostora. Tu ulogu temelje na suvremenim saznanjima o potrebama pojedinca i društva, razvoju lokalne zajednice te demokratskim načelima. Knjižnice su oduvijek bile tražen, posjećen kao i potreban javni prostor.³²

2.2. Knjižnice kao treći prostor – kulturna žarišta lokalnih zajednica

U vremenu današnjice, društvo u cjelini raspolaže slobodnim vremenom za razliku od prošlosti kada je ta *povlastica* pripadala manjini. Naravno, i na ovom mjestu nastaju mnogi izazovi, daleko od situacije koja je u potpunosti riješena. Mnogi ljudi današnjice ne znaju kako da na efektivan način ispune svoju dokolicu. Pitanje je to od velikog značaja, a upravo se od knjižnica očekuje djelovanje kojim bi se upotpunilo to slobodno vrijeme i to na jedan edukativan način. Uz svoje osnovne djelatnosti kao i dodatnu aktivnost po pitanju edukacije, knjižnice trebaju ići još dalje. Knjižnice postoje i kako bi bile u službi raznih interesa članova svoje zajednice. Knjižnica mora zadovoljiti potrebe studenata i školaraca, potrebe ljudi koji čitaju, ali i potrebe onih koji dolaze u prostore knjižnica radi provođenja slobodnog vremena.³³

Sociolog Ray Oldeburg naziva sve prostore u kojima se češće boravi, kao što su kafići, restorani i sl., trećim prostorom. U odnosu na dom, koji je prvi prostor i radno mjesto, drugi

³¹ Ille, J. Dom, posao, nešto treće : knjižnica kao „treći prostor“. // Savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Narodne knjižnice kao treći prostor : zbornik radova. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2015., 77-84., str. 78.

³² Ibid., str. 79.

³³ Murrison, W. J. The public library. London ; Toronto ; Wellington ; Sydney : Harrap & Co. ltd, 1971., str. 177.

prostor, treći prostori predstavljaju mjesta neformalnog druženja, razgovora i zabave kojima svatko ima pristup te su potrebna za zajednicu i društveni život iz razloga što omogućavaju društvenu interakciju. Mjesta trećeg prostora idealna su za razvijanje osjećaja pripadnosti nekoj zajednici. Treće prostore karakteriziraju demokratičnosti, društvenost, ugodno ozračje i sl., te su kao mjesta neutralna, odnosno pristupačna su svima bez obzira na podrijetlo, društveni položaj itd. Treći prostor je spoj ugone fizičkog mjesta i društvenog značaja te je stoga stvarni fizički prostor kao i mentalna konstrukcija. Knjižnice kao institucije savršeni su poligoni za integraciju trećeg prostora u svoj koncept djelovanja. Prema svim svojim obilježjima, knjižnice predstavljaju idealne treće prostore iz razloga što su vrata otvorena svima bez obzira na dob, spol, nacionalnost. Zadatak je svih knjižnica „*njegovati druženje i raznolikost odnosa stvarajući smisao mjesta i zajednice (...) čime one, u najvišoj formi, obogaćuju javni život i demokraciju. Knjižnice omogućuju kontakte i iskustvo druženja, čineći sve što je u njihovoj moći kako bi promicale usluge, društvenu jednakost i prihvaćanje ljudske individualnosti, te se nameću kao idealna sjecišta ljudi različitih profila koji ih, u svojim zajednicama, koriste kao treća mjesta.*“³⁴

Kako što je već spomenuto, u prošlom poglavlju, neke od definicija narodne knjižnice, na ovom će mjestu biti sumirano najvažnije. Kako bi knjižnice bile u mogućnosti obnašanja svojih zadataka, koji proizlaze iz definicije, ona mora obavljati sljedeće funkcije:

- nabavljati raznovrsnu knjižničnu građu
- stručno ju obrađivati
- odgovarajućim metodama čuvati i zaštititi građu
- davati ju na korištenje uz odgovarajuću informacijsko-referalnu službu.

Sada kad su spomenute osnovne funkcije, narodne knjižnice još mogu:

- obavljati matičnost – nadziranje i briga za razvoj mreže narodnih knjižnica (lokalno/regionalno)
- baviti se izdavačkom djelatnošću i što je od najvećeg značaja za našu temu
- organizirati različite propagandno-animatorske i kulturne aktivnosti za odrasle korisnike i djecu (no može se reći za lokalnu zajednicu u cijelosti).

³⁴ Vidi. Velagić, Z. Povijesnost koncepcije knjižničnoga trećeg prostora. // Savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Narodne knjižnice kao treći prostor : zbornik radova. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2015., 29-42., str. 30./31.

Čitaonice ili prostori za čitanje, koriste se uglavnom kao mjesta za održavanje spomenutih propagandnih i kulturnih aktivnosti (tribine, predavanja, izložbe, koncerti i sl.) iz razloga što u većini slučajeva knjižnice nemaju posebnu dvoranu za takve prigode.³⁵

Dalje, narodne knjižnice mogu biti predstavljanje u kontekstu centara, kulturnih žarišta sredina u kojima djeluju. Uloga knjižnice kao kulturnih središta od velike je važnosti kao i nužnosti za svaku zajednicu. Zašto je to tako? Kao što je spomenuto, knjižnice su, uobičajeno, pozicionirane kao središta svojih zajednica iz razloga što služe svima na otvoren i pristupačan način. Narodne knjižnice služe kao primarni izvor informacija u vezi lokalne povijesti i kulture te u skladu s tim važna je i organizacija raznih programa, aktivnosti i manifestacija kako bi se navedene teme predstavile. Može se ići i dalje od spomenutog jer se ovim aktivnim sudjelovanjem u životu sredine istovremeno poboljšava život zajednice kao i što se ona stvara.³⁶

Prema Standardima za narodne knjižnice u RH, u članku 5, u kojem se definiraju djelatnosti knjižnice, navedeno je kako knjižnice trebaju posebnim oblicima djelovanja poticati korištenje knjižnice i njezine građe i to kod svih kategorija stanovništva³⁷ – drugim riječima, od informacijsko-referalne službe očekuje se organizacija raznih manifestacija prema spomenutom izazovu.

Za razliku od drugih kulturnih institucija, narodne knjižnice raznolikošću svojih sadržaja (manifestacije ili aktivnosti za sve uzraste i interese) imaju visoku mogućnost socijalne inkluzije.³⁸ U odnosu na druge institucije kulturnog tipa (kazališta, muzeji, koncertne dvorane) koje svoje usluge i pristup nude jedan određeni dio vremena, pojedincima koji plaćaju ulaznicu, knjižnice korisnicima stoje na raspolaganju puno radno vrijeme.³⁹ Knjižnice su demokratske institucije unutar kojih svi korisnici imaju pravo sudjelovati u administrativnim djelatnostima⁴⁰ (od nabave građe do organizacije manifestacija). Građani –

³⁵ Upute za poslovanje narodnih knjižnica / uredila Aleksandra Malnar. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1996., str. 12.

³⁶ McCabe, R. B. Civic librarianship : renewing the social mission of the public library. Lanham ; Maryland ; London : The Scarecrow Press, Inc., 2001., str. 104.

³⁷ Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Zagreb : Narodne novine, 1999. Dostupno na: http://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_06_58_1071.html (31.8.2017.)

³⁸ Zlatar Violić, A. Knjižnice : prostori javnosti i komunikacije. // Slobodan pristup informacijama : 9. okrugli stol : zbornik radova. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010., 3-8., str. 7.

³⁹ Ille, J. Dom, posao, nešto treće : knjižnica kao „treći prostor“. // Savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Narodne knjižnice kao treći prostor : zbornik radova. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2015., 77-84., str. 80.

⁴⁰ Murrison, W. J. The public library. London ; Toronto ; Wellington ; Sydney : Harrap & Co. ltd, 1971., str. 188.

korisnici pozvani su da i sami sudjeluju umjesto da budu pasivni promatrači – jedna od vrijednosti knjižničnih manifestacija. Dalje, narodne knjižnice, *neutralnošću* svojeg prostora pozivaju sve ljude svoje lokalne zajednice da provode vrijeme zajedno i da se osjećaju ugodno. Na ovaj način narodne knjižnice povezuju pojedince, povezuju društvo, odnosno stvaraju zajednicu. Knjižnice primarno pružaju prostor stanovništvu lokalne zajednice te im pružaju informacijske savjete kao i samu pomoć. Skupne manifestacije u knjižnicama učestalo privlače širu publiku od uobičajenih korisnika. Narodne knjižnice prihvatile su se izazova – *poticati dijalog i suradnju u lokalnoj zajednici korištenjem brojnih mehanizama, a posebice ustupanjem prostora zajednici.*⁴¹

Narodne knjižnice kao žarišta lokalne kulture predstavljaju i centre koji u mnogim stvarima služe svojim korisnicima – proširuju svoju primarnu ulogu te postaju aktivni participant u životu društva. Zajednica da bi bila zajednica u punom smislu treba imati na raspolaganju javne prostore koji bi poslužili kao mjesta razmjene ideja, suradnje, dijaloga ili interakcije svih vrsta. Kompetentni stručnjaci potrebni su kako bi svojim korisnicima predstavili knjižnice kao i sve usluge i službe koje postoje. Od suvremenih knjižnica očekuje se, također, da budu dio jedne šire cjeline. Naime, potiče se suradnja s ostalim institucijama kao i pojedincima kako bi se poboljšao život zajednice, a knjižnične usluge trebaju biti u skladu sa stalnim dinamizmom i promjenama koje se događaju u svijetu.⁴²

Narodne knjižnice služe kao centri lokalnih zajednica na mnoge načine. Pružanjem građe, usluga i programa, narodne knjižnice potiču stvaranje identiteta zajednice. Na taj se način dalje stvara ozračje dijaloga, suradnje⁴³ – zajedništva.

2.3.Zadaće narodnih knjižnica kao kulturnih ustanova prema IFLA/UNESCO-vom Manifestu

Narodne knjižnice svoje zadatke i usluge temelje na slobodi, napretku i samom razvoju društva i pojedinca. Ove vrijednosti mogu se ostvariti ako se omogući građanstvu da bude obaviješteno te da znaju ili nauče kako da primjenjuju demokratska prava. Razvoj demokratskog sustava i kreativno sudjelovanje građana u tom procesu ovisi o slobodnom i

⁴¹ Gouldnig, A. Narodne knjižnice kao prostori zajednice. // Slobodan pristup informacijama : 9. okrugli stol : zbornik radova. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010., 9-16., str.10-11.

⁴² McCabe, R. B. Civic librarianship : renewing the social mission of the public library. Lanham ; Maryland ; London : The Scarecrow Press, Inc., 2001., str. 111.

⁴³ Ibid., str. 119.

neograničenom pristupu znanju, kulturi kao i obavijestima. U cijeloj ovoj priči, narodne knjižnice predstavljaju lokalni pristup znanju, a to dalje podrazumijeva – osiguravanje uvjeta za cjeloživotno učenje, samostalno donošenje odluka te kulturni i kreativni razvoj kako društva tako i pojedinca.⁴⁴

Kao što je rečeno, narodne knjižnice mjesna su obavijesna središta, koja svojim korisnicima omogućuju pristup svim vrstama znanja i obavijesti. Narodne knjižnice svoje službe moraju temeljiti na jednakosti pristupa za sve, bez obzira na demografsku, vjersku, nacionalnu ili pripadnost nekog drugog tipa.⁴⁵

Od narodnih knjižnica, također se očekuje stvaranje programa za korisnike koji nisu u stanju fizički pristupiti knjižnici kao i programi za izobrazbu korisnika, kako bi korisnici bili u mogućnosti korištenja službi i knjižnične građe. Knjižnice po svojoj biti imaju određene zadaće, za koje se preporučuje kako bi morale biti i jezgrom same knjižnične djelatnosti po pitanju kulturnih djelatnosti. Neke od tih ključnih zadaća jesu:

- stvaranje i jačanje čitalačkih navika kod djece najranije dobi
- podupiranje osobnog obrazovanja za koje se odlučuje pojedinac, kao i formalnog obrazovanja na svim razinama
- stvaranje mogućnosti za osobni kreativni razvoj
- poticanje mašte i kreativnosti djece i mladih ljudi
- promicanje svijesti o kulturnom nasljeđu, uvažavanju umjetnosti, znanstvenih postignuća i inovacija
- osiguranje pristupa kulturnim izvedbama svih izvođačkih umjetnosti
- gajenje dijaloga među kulturama i zastupanje kulturnih različitosti
- podupiranje usmene tradicije
- osiguranje pristupa građana svim vrstama obavijesti o svojoj zajednici
- pružanje primjerenih obavijesnih službi umjesnim poduzećima, udrugama i interesnim skupinama
- olakšavanje razvoja obavijesnih vještina i informacijske pismenosti

⁴⁴ Upute za poslovanje narodnih knjižnica / uredila Aleksandra Malnar. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1996., str. 15.

⁴⁵ Ibid.

- podupiranje i sudjelovanje u programima razvijanja pismenosti namijenjenima svim dobnim skupinama i iniciranje takvih programa, kad je potrebno.⁴⁶

Ove zadaće, u mnogim faktorima inzistiraju organizaciju manifestacija u prostorima narodnih knjižnica. Većina obrazovnih institucija stavlja važnost na formaciju društva dok se individualni razvoj ostavlja po strani. Upravo ovdje se ponovno otvara mjesto gdje knjižice mogu upotpuniti praznine koje nastaju u formalnom obrazovanju. Sama kreativnost važan je čimbenik po pitanju formacije ličnosti kao i stvaranja individualnosti. Govori se i o promicanju svijesti po pitanju kulturnih, umjetničkih i znanstvenih postignuća; ovdje se ponovno uviđa obrazovno-kulturni karakter – organizacijom nekih radionica ili predavanju o navedenim temama upotpunjuje znanje kao što može pružiti bolji uvid u određenu temu. Zadaće knjižnica razrađuju obavještavanje kao i mogućnosti slobodnog pristupa po pitanju navedenih manifestacija. Veliki je naglasak na poticanju dijaloga među različitim kulturama, a sve to kako bi se premostio jaz koji nastaje upravo zbog nepoznavanja stranoga i nepoznatoga. Spominje se i podupiranje usmene tradicije što je moguće za prepoznati kao karakter i kao temu mnogih manifestacija – čitanje, rasprave, debate i sl. Knjižnica mora biti mjesno obavijesno središte te izvještavati građanstvo o svemu što se događa u njihovoj okolini. Od knjižničnih službi očekuje da služe i obrazovanju svojih korisnika po pitanju stjecanja informacijskih vještina i pismenosti.

2.4. Uloga i svrha knjižnica u osobnom i kulturnom razvoju

Po pitanju ljudskog razvoja od velikog je značaja omogućiti razvijanje kreativnosti kao i poticati nove interese i širiti obzor znanja. Uloga knjižnica od velike je važnosti kako ona i jest ta koja treba osigurati pristup sredstvima i medijima na kojima su pohranjena znanja i kreativna postignuća do kojih pojedinci sami ne bi mogli doći. Knjižnice, svojim doprinosom, pomažu u preživljavanju te društvenom i ekonomskom razvoju svojim angažmanom kroz razne djelatnosti – uključivanjem i obavještavanjem svojih korisnika.⁴⁷

U instituciji knjižnice sadržani su korijeni kulture, kako je za njezin uspjeh nužno da svoje djelovanje bazira na kulturi zemlje u kojoj djeluje. Jedna od važnijih zadaća jest

⁴⁶ Vidi IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011., str. 106.

⁴⁷ Narodna knjižnica : IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za razvoj službi i usluga / glavna urednica Mirna Willer. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003., str. 5.

sakupljanje, čuvanje i promidžba lokalne kulture u punini njezine raznolikosti u lokalnoj zajednici.⁴⁸ Ove zadaće mogu biti ispunjene prikupljanjem i održavanjem zavičajnih zbirki, organizacijom izložaba, književnim klubovima, raznim sastancima, izdavanjem djela važnog i zanimljivog karaktera za lokalnu zajednicu kao i razvijanje interaktivnih programa o lokalnim temama.

Suvremeno doba od knjižnice zahtijeva da ona bude mnogo više od pukog *skladišta knjiga*, od nje se očekuje da aktivno sudjeluje i bude kreativni poticaj svojoj sredini. Uz knjižnične službe i usluge, važno je i organizirati razne manifestacije koje bi obogatile život zajednice. Kulturne manifestacije obogaćuju zajednicu, a isto tako i ponudu same knjižnice te iz tog razloga možemo potvrditi kako narodne knjižnice mogu biti dnevni boravak (treći prostor) grada. Na spomenute načine knjižnice postaju središta na kojima se građani okupljaju, informiraju, obrazuju, usavršavaju, druže te izražavaju kreativnost, a što je još važnije, promiče se i lokalna kultura.⁴⁹

Knjižnice su, prije svega, lokalno zasnovane institucije koje svoju djelatnost obnašaju na korist i dobrobit zajednice. Iz tog razloga trebaju osiguravati mjesne informacijske službe i uslužne djelatnosti – usluge, službe i djelatnosti potrebno je bazirati na prema mjesnim potrebama kao i redovito ih preispitivati. Ukoliko bi knjižnica djelovala suprotno, može doći do opasne situacije tj. da izgubi vezu s onima kojima treba biti na raspolaganju, a time njena funkcija ostaje neispunjena. Što se tiče samih knjižničara, njihov je zadatak pratiti društvene promjene.⁵⁰

Drugi nazivi za knjižnicu mogu biti „treći prostor“ ili „dnevna soba zajednice“ kako ima važan značaj kao javni prostor i mjesto okupljanja, posebice u manjim sredinama gdje nema mnogo mjesta na kojima bi se ljudi susretali. „Treći prostor“ ili „dnevna soba zajednice“ izrazi su koji se javljaju u posljednje vrijeme, a ističu društvenu ulogu i značaj knjižnice. Uz obnašanje osnovnih djelatnosti, uloga knjižnice ide mnogo dalje. Njezina uloga u društvu je neizostavna iz razloga što je knjižnica nositeljica društvenih promjena i progressa

⁴⁸ Ibid., str. 8.-9.

⁴⁹ Ciceran, I. (2010). Gradska knjižnica : dnevni boravak grada. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 3/4(2010), 172-176, str. 173.

⁵⁰ Narodna knjižnica : IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za razvoj službi i usluga / glavna urednica Mirna Willer. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003., str. 8.

(u osobnom i društvenom smislu) te je ustanova koja zagovara slobodu informiranja kao i pristup svima. Upravo to su neki od faktora koji uvjetuju ove nove nazive.⁵¹

U ovom ogledu, od najveće važnosti jest pitanje knjižnica kao mjesta kulturnog razvitka. Njezina uloga je osigurati prostor za kulturni i umjetnički razvoj te pomoć pri samom oblikovanju i održavanju kulturnog identiteta sredine. Ove djelatnosti obično se postižu u dogovoru s lokalnim i regionalnim suradnjama, pružanjem prostora na korištenje, organizacijom kulturnih manifestacija te brigom da kulturni interesi budu zastupljeni u knjižničnom fondu, a pri tome treba obraćati pažnju na kulturnu raznolikost sredine – zadatak knjižničara. Ukoliko postoje manjine ili povećan broj pripadnika drugih nacionalnosti, potrebno je osigurati literaturu na njihovim jezicima.⁵²

Od velike je važnosti u cijeloj ovoj priči pristup korisnicima. Pod terminom korisnici, podrazumijeva se i ona skupina ljudi koji to nisu, ali koji to mogu postati – potencijalni korisnici. Identificiranje ove skupine postiže se analizom potreba zajednice, a kao rezultat toga nastaju mnoge službe i usluge namijenjene korisnicima. Narodna knjižnica kao potencijalne korisnike ima ljude svih dobnih skupina. Posebna pozornost posvećena je pomaganju pri učenju čitanja te promicanju knjiga i ostale građe kod djece. Također, potrebno je podučavati i roditelje kako bi znali iskoristiti sve potencijale knjižnice. Važnu ulogu igraju i usluge za mlade. Savjetuje se izgradnja posebnog odjela i fonda kako bi se mladi osjećali dobrodošli u knjižnici. Predlaže se i uključivanje mladih pri odabiru građe, a uz to knjižnica treba osigurati građu koja će podržavati pismenost i razvoj osnovnih životnih vještina. Važno je, također, osigurati i prostor za učenje onima koji to nemaju. Uz spomenuto, važno je osigurati razne programe koji potiču kulturni i kreativni razvoj svih skupina.⁵³

Dakle, od velike je važnosti, po pitanju kulturnog razvitka, poznavati lokalnu zajednicu u svoj njezinoj raznolikosti te pružiti sadržaj kroz razne manifestacije i građu kako bi se učvrstio položaj knjižnice kao i samih njezinih korisnika. Knjižnica je mjesto formalnog i neformalnog okupljanja te organizacijom aktivnosti i korištenjem svojih izvora ona mora poticati razvoj u obrazovnom, kulturnom i umjetničkom smislu, svih svojih korisnika.

⁵¹ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 1(2012), 124-132, str. 125.

⁵² Narodna knjižnica : IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za razvoj službi i usluga / glavna urednica Mirna Willer. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003., str. 6.

⁵³ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 1(2012), 124-132, str. 126.

Narodna knjižnica sve više postaje prirodno mjesto sastajanja te mjesto koje pruža adekvatan i siguran javni prostor koji okuplja i spaja ljude i ideje kao i što ih uključuje u aktivnosti i manifestacije kroz koje te ideje mogu izraziti kao i sudjelovati u budućem djelovanju knjižnice. Knjižnični prostor postaje *sredstvom* okupljanja ljudi u zajednicu i njihovog upoznavanja s knjižničnim uslugama na način da su uključeni u planiranje i provedbu tih usluga koje ujedno zadovoljavaju njihove potrebe i težnje.⁵⁴

In summa, narodne knjižnice imaju veliku zadaću kao javni prostor i kao mjesto okupljanja. Ako se knjižnica koristi u svrhe istraživanja, obrazovanja ili zabave, korisnici na taj način dolaze u neformalne veze s drugim korisnicima i stječu pozitivna iskustva – spajanje/stvaranje zajednice. Knjižnice kao institucije, trebale bi poticati društvene i kulturne aktivnosti kojima će poticati interese zajednice.⁵⁵

2.5. Programi za sve dobne skupine

Kao što je već na mnogim mjestima navedeno, knjižnice su mjesta otvorena svima, bez ikakvog oblika diskriminacije. Iz tog razloga pred knjižnicu se postavljaju mnogi izazovi. Npr. što se tiče raznih programa i manifestacija – oni moraju biti različiti, odnosno nisu svi ljudi jednaki, postoji mnoštvo različitih interesa, za svakoga po nešto. Organizacija programa specifična je karakteristika narodnih knjižnica. Čitaonice i pričanje priča kao i igraonice neki su od programa za najmlađe no i njihove roditelje. Kako već postoje škole i školske knjižnice – koje bi u pravilu trebale predstavljati osnovni temelj stjecanju znanja, narodne knjižnice nastoje u svoju djelatnost uklopiti rekreacijski element (iako ni samo obrazovanje korisnika nije ništa strano). Za one starije postoje razni programi po pitanju rekreacije, no postoje i oni koji se tiču obrazovanja – informacijska pismenost i sl.⁵⁶ U ovom potpoglavlju, naravno, neće se ići u razne podjele ili preferencije već prema *Smjernicama za usluge* predstaviti će se neke preporuke programa za različite dobne skupine.

Programi za bebe i djecu rane dobi (do 3 godine), osim što su posvećeni navedenoj skupini, posvećeni su i roditeljima kako oni i jesu važan segment u životima ove dobne

⁵⁴ Gouldnig, A. Narodne knjižnice kao prostori zajednice. // Slobodan pristup informacijama : 9. okrugli stol : zbornik radova. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010., 9-16., str.14.

⁵⁵ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011., str. 21.

⁵⁶ Evans G. E., Amodeo A. J., Carter T. L. Introduction to library public services. Englewood, Colo. : Libraries Unlimited, 1992., str. 31.

grupacije, no namijeni su i drugim djelatnicima koji se bave djecom, knjigama i medijima. Devedesetih godina XX. st. provedena su mnoga istraživanja u vezi rane pismenosti. Rezultati tih istraživanja ukazuju upravo na činjenicu kako je važno poticati pismenost. Važna je ovdje uloga roditelja – hoće li djeca biti okružena građom za čitanje, poticaj i sl., a također i za same knjižničare, po ovom pitanju, nastaju mnogi izazovi.⁵⁷ Usluge namijenjene ovoj skupini moraju biti brojne, a ciljevi im trebaju biti mnogostruki. Za početak, važno je da prostori knjižnice budu poželjni (pristupačnost, zanimljivost, sigurnost i privlačnost) kako bi se korisnici (roditelji s djecom) osjećali ugodno. Veliku važnost treba pridavati osmišljavanju ponude aktivnosti, usluga i manifestacija. Za najmlađu skupinu bitno je čitanje i pričanje priča, pjevanje pjesmica te bi se manifestacije trebale bazirati prvenstveno na spomenutim aktivnostima. Ponuda knjiga (slikovnica) i igračaka treba biti dopunjena (ukoliko je to moguće) i raznim informacijsko-komunikacijskim tehnologijama kako bi djeca ove dobi stekla neke vještine koje će im kroz život biti potrebne. Za roditelje, također treba osigurati razne radionice po pitanju obiteljskog obrazovanja. U najranijim fazama dječjeg života, roditelji pomoć traže od raznih ambulanta ili ordinacija, a knjižnice bi po tom pitanju trebale surađivati s navedenim institucijama.⁵⁸ Knjižnicu predstaviti djeci rane dobi i njihovim roditeljima važno je zbog barem dva faktora. Time se otvaraju vrata najmlađim korisnicima koji to mogu ostati za cijeloga života; a što je još važnije izgradnja ličnosti (proces koji započinje samim rođenjem), a dalje i jednog društva budućnosti.

Današnje vrijeme nalaže da znanje, kao i cjeloživotno učenje, pismenost i informacijska pismenost postaju glavne zadaće društva. Bitno je da taj proces učenja bude započet već u najranijoj dobi, no njega treba nastaviti i sljedećim razdobljima života. Uz roditelje i obrazovni sustav, narodne knjižnice imaju specijalnu ulogu i odgovornost u potpori za učenje čitanja i promicanja knjiga i druge građe za djecu. Od knjižnica se očekuje organizacija i provedba raznih manifestacija za djecu kao što su pričanje priča i razne aktivnosti vezane za knjižnične službe i izvore.⁵⁹ Djeca uzrasta od šeste do osme godine, izuzetno se brzo razvijaju, a od knjižničara se očekuje da prilagode korištenje knjižnice za djecu i roditelje, a samim time potiču i povezivanje sa zajednicom.⁶⁰ Programi koji su posvećeni djeci trebaju biti shvaćani ozbiljno, ništa drugačije od programa za ostale dobne

⁵⁷ Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi. / gl. ur. M. Willer. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 51, 1/4(2008), 142-145, str. 142.

⁵⁸ Ibid., str. 143./144.

⁵⁹ Smjernice za knjižnične usluge za djecu / gl. ur. M. Willer. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004., str. 5.

⁶⁰ Higin, S. I. Javne biblioteke i službe za mlade. Beograd : Narodna biblioteka Srbije, 2009., str. 58.

skupine. Nužno je osigurati manifestacije na kojima se stječu vještine neophodne za snalaženje u knjižnici kao i informacijsko opismenjavanje, motiviranje čitanja (promicanje knjiga i kulture čitanja) te organizacija kreativnih programa.⁶¹ Koncept rane pismenosti opisuje proces opismenjavanja koji se pojavljuje u krugu obitelji i u knjižnicama. Dječja saznanja o čitanju i pisanju prije no što sami usvoje spomenute vještine, snažan je poticaj za daljnje opismenjavanje.⁶²

Skupinu mladih kao korisnika knjižnica čine mladi ljudi tj. između 12 i 18 godina života. Knjižnično poslanje jest omogućiti ovoj skupini uspješan prijelaz iz djetinjstva u odraslu dob.⁶³ Programi i manifestacije za mlade, prvenstveno su bili zamišljeni kao dijametralna suprotnost formalnom obrazovanju, dakle razne aktivnosti zabavnog ili hobističkog karaktera. No uz navedeno, potiče se i stjecanje znanja, društvenih i kulturnih sposobnosti.⁶⁴ Važan faktor, pri organizaciji manifestacija za mlade jest upravo njihovo uključivanje u samu organizaciju. Njihova uključenost u svim fazama stvaranja i provedbe manifestacija na najbolji način pridonosi pozitivnom razvoju. Kod planiranja i organizacije programa uvelike su naglašeni interesi kao i utjecaji mladih. Najčešća preporuka za manifestacije ove dobne skupine su programi za poticanje čitanja. Nešto što se usvaja u najranijoj fazi života, no kao što je slučaj kod svih stvari u životu, bitno je i dalje razvijati usvojene sposobnosti. Najčešće preporuke manifestacija za mlade su razgovori o knjigama, pričanje priča, predstavljanje knjiga, debate, književni susreti i sl. Uz navedeno, preporučuju se i razni informativni, kulturni i kreativni programi.⁶⁵

Knjižnične usluge za odrasle širokog su spektra. Što se manifestacija tiče, više-manje sve vrste namijenjene su ovoj disperznoj skupini. Za ovu skupinu ne postoji strogo i točno određene manifestacije već kako su im više-manje sve namijenjene – upravo ovisi o pojedincu i interesu.

U skupinu odraslih korisnika spadaju i osobe „treće životne dobi“. Postoje mnogi programi socijalne inkluzije kao i informacijskog opismenjavanja starijih osoba kao i još raznovrsnih sadržaja u kojima mogu sudjelovati, a namijenjeni su generalnom stanovništvu

⁶¹ Smjernice za knjižnične usluge za djecu / gl. ur. M. Willer. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004., str. 13.

⁶² Higin, S. I. Javne biblioteke i službe za mlade. Beograd : Narodna biblioteka Srbije, 2009., str. 59.

⁶³ Smjernice za knjižnične usluge za mladež. / gl. ur. A Barbarić. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), 135-142, str. 136.

⁶⁴ Higin, S. I. Javne biblioteke i službe za mlade. Beograd : Narodna biblioteka Srbije, 2009., str. 63.

⁶⁵ Smjernice za knjižnične usluge za mladež. / gl. ur. A Barbarić. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), 135-142, str. 137.

(npr. klubovi čitanja). Specifično, Knjižnice grada Zagreba već godinama organiziraju program namijenjen društvenoj integraciji starijih ljudi gdje ih se uključuje u društvena i kulturna zbivanja – projekt 65 plus. U tom programu, starijim osobama, uz cjeloživotno obrazovanje, pružaju se i društvene, kulturne, zdravstvene i ostale informacije.⁶⁶

Osim programa namijenjenih određenim dobnim skupinama, narodne knjižnice potiču, u suradnji sa školama i ostalim obrazovnim ustanovama, programe cjeloživotnog učenja kako bi se pojedincima pomoglo u formalnom obrazovanju. Uz podršku nastavnica i osiguravanje građe, knjižnica na raspolaganje stavlja prostor za učenje za one koji te uvjete nemaju kod kuće.⁶⁷

2.6. Vrste kulturnih manifestacija u narodnim knjižnicama

Informacijsko-referalna služba zadužena je za segment knjižničnog poslovanja koji korespondira s korisnicima – posrednik između sustava knjižnice, knjižnog i informacijskog potencijala i korisnika. Ova služba, u kontekstu cjelokupnog knjižničnog poslovanja, djeluje kao samostalna cjelina, a njezina je glavna zadaća osigurati optimalno korištenje knjižničnog fonda i informacija.⁶⁸

Kulturne manifestacije, prema vrsti, mogu biti – predstavljanje knjiga, književni susreti, predavanja, tribine, izložba građe, likovne izložbe, galerijska djelatnost itd. Za njih je predviđeno da se održavaju u svim jedinicama koje se nalaze u mreži narodnih knjižnica, gdje postoje prostorne, kadrovske i organizacijske mogućnosti. Programi kulturnih manifestacija trebaju zadovoljavati interese korisnika i stanovnika sredine djelovanja.⁶⁹ Uz činjenicu što su kulturne manifestacije u knjižnicama odlična metoda po pitanju obrazovanja i kulturnog uzdizanja zajednice, one su ujedno i odlična promidžbena aktivnost narodne knjižnice.

⁶⁶ Bunić, S. Projekt 65 plus Knjižnica Grada Zagreba. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 2(2010), 15-25., str. 16.

⁶⁷ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011., str. 46.

⁶⁸ Upute za poslovanje narodnih knjižnica / uredila Aleksandra Malnar. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1996., str. 69.

⁶⁹ Ibid., str. 74.

2.6.1. Tribine

Tribine koje se održavaju u knjižnicama kulturne su i javne manifestacije, namijenjene ne samo krugu korisnika već cjelokupnoj lokalnoj zajednici. Organiziraju se u obliku predavanja, rasprava, susreta s književnicima, umjetnicima, znanstvenicima ili drugim istaknutim javnim djelatnicima, a sve to prema unaprijed utvrđenom programu, terminskom planu, sa stalnim mjestom i periodom održavanja. Tribine, prema vrsti, mogu biti specijalizirane za određeno područje (npr. fizika) ili mogu biti mozaičkog karaktera (širok spektar aktualnih pitanja iz raznih sfera društva). Tribine bi trebale imati stalnog voditelja, urednika i redakciju (djelatnici knjižnice) kao i vanjske suradnike. Najave ovakvih manifestacija trebale bi biti objavljene u javnim glasilima te putem plakata i pozivnica, unutar okvira sredstava kojima knjižnica raspolaže.⁷⁰

2.6.2. Predavanja i priredbe

Knjižnice mogu povremeno biti organizator predavanja, književnih susreta, promocija knjiga, filmskih projekcija, gostovanja kazališnih predstava, glazbenih koncerata i sl. kao dio svoje javne i kulturne djelatnosti. Predavanja kao temu ili povod mogu imati aktualna društvena ili kulturna zbivanja.⁷¹

- Predstavljanje publikacija

Premijerno predstavljanje neke publikacije običaj je koji je nastao u nedavnoj povijesti. Ovakve manifestacije većinom priređuju nakladnici i izdavači, ali i knjižnice (samostalno ili u suradnji sa nakladnikom/izdavačem). Prvo predstavljanje neke publikacije svojstveno je svim knjižnicama, neovisno o vrsti, a najčešće se priređuje u knjižničnim prostorijama. Uz činjenicu da je premijerno predstavljanje publikacija odlična obavijesna metoda o samoj publikaciji, ono je ujedno i suradnja s autorima i nakladnicima, a takve suradnje su od velike važnosti za knjižnice. Putem raznih oblika predočavanja knjižnične građe, knjižnica sebe i svoj fond predstavlja sredini u kojoj i za koju djeluje.⁷²

⁷⁰ Ibid., str. 75.

⁷¹ Ibid.

⁷² Tadić K. Rad u knjižnici. Opatija : Naklada Benja, 1994., str. 153.

- Književni susreti

Već je tradicija da pojedine vrste knjižnica priređuju književne susrete na kojima se korisnici (čitatelji) susreću s autorom (piscem). Susreti ovog tipa priređuju se u prostorima knjižnica ili u većim javnim dvoranama. Povod književnih susreta može biti izdanje publikacije, omiljenost autora ili obljetnica. Uz članove knjižnice, ovakve manifestacije privlače i širi krug posjetitelja što znači priljev novih korisnika. Uspješnost književnih susreta se, uz dobru pripremljenost, očituje i po broju pitanja upućenih gostu.⁷³

2.6.3. Savjetovanja, panel-diskusije, okrugli stolovi

Okrugle stolove, panel-diskusije i savjetovanja organizira knjižnica s određenom tematikom (može biti stručnog, bibliotekarskog ili šireg kulturnog karaktera). Na savjetovanjima sudjeluju stručnjaci s unaprijed pripremljenim izlaganjima, a ostali posjetitelji mogu sudjelovati pri diskusiji. U većini slučajeva, obrađivana tema ovakvih manifestacija ima širok društveni značaj pa se preporučuje izrada publikacija izlaganja i diskusije u obliku izvješća. Spomenuti tipovi manifestacija trebaju se održavati povremeno (u skladu s nekim novonastalim izazovom), a knjižnica ih može organizirati samostalno ili u suradnji s nekom drugom institucijom.⁷⁴

2.6.4. Izložbe knjiga i druge knjižnične građe

Informativne izložbe najčešće se vežu uz neki događaj (književna nagrada, obljetnica, novo izdanje i sl.). Postavljaju se periodično i to u slobodnom pristupu ili pri samom ulazu u knjižnicu.⁷⁵ Izložbe knjižnične građe stoje u službi širenja obavijesti. Uz stalne izložbe, obično se organiziraju i one tematske. Tematske izložbe održavaju se najobičnije povodom neke obljetnice. Po učestalosti održavanja tematske izložbe mogu postati i konstantne no uobičajeno je su povremene. Na njima se predstavlja građa iz vlastitog fonda knjižnice, a prema opsegu mogu biti uže i šire.⁷⁶ Knjižnica svojim godišnjim ili polugodišnjim

⁷³ Ibid., str. 152.

⁷⁴ Upute za poslovanje narodnih knjižnica / uredila Aleksandra Malnar. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1996., str. 75.

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Tadić K. Rad u knjižnici. Opatija : Naklada Benja, 1994., str. 152.

programima unaprijed određuje koje će se teme obilježavati postavljanjem izložbi.⁷⁷ Knjižnice mogu biti organizator velikih izložbi u vlastitim prostorima i izvan, a priređivati ih mogu samostalno ili u suradnji s drugim knjižnicama ili ustanovama. Ukoliko velike izložbe zahtijevaju temeljitu pripremu što uključuje istraživanje građe i plan izlaganja nije strano da se u projekt uključi stručna osoba.⁷⁸

- Studijske izložbe

Izložbe knjiga i druge građe, studijskog tipa, organiziraju se na temeljima adekvatnog stručnog kao i bibliografskog istraživanja te prikupljanja građe iz fondova matične knjižnice, ali i iz drugih institucija. Studijske izložbe imaju utvrđeni koncept postave, a okupljaju najmanje 100 izložaka knjiga i ostale građe.⁷⁹

- Likovne izložbe

Povremeno i u skladu s raspoloživim prostorom, knjižnice mogu povremeno izlagati djela likovnih umjetnika, koja mogu biti sadržajno ili tematski u vezi s knjigama ili slikarstvom (npr. ilustracije). Postave likovnih izložbi u najvećem su broju slučajeva dio knjižničkog fonda – grafičke i ostale likovne mape.⁸⁰

- Galerijska djelatnost

Konstantnom organizacijom i postavljanjem izložbenih manifestacija knjižnica može u vlastitim prostorima obnašati galerijsku djelatnost. Galerija mora imati svoje ime, utvrđen programski koncept, stalno mjesto i periodičnost postavljanja izložaba, urednika galerije itd.⁸¹

* * *

Za knjižnicu je važno uspostaviti redovite kontakte s lokalnim glasilima. Putem njih, potrebno je objavljivati stalne informacije o događanjima u knjižnicama. Svemu navedenome može posvjedočiti i članak 51 Standarda za narodne knjižnice u RH koji glasi: „*Narodna knjižnica, dužna je upoznavati javnost sa svojim radom redovitom promidžbom putem tiskanih*

⁷⁷ Upute za poslovanje narodnih knjižnica / uredila Aleksandra Malnar. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1996., str. 75.

⁷⁸ Tadić K. Rad u knjižnici. Opatija : Naklada Benja, 1994., str. 152.

⁷⁹ Upute za poslovanje narodnih knjižnica / uredila Aleksandra Malnar. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1996., str. 76.

⁸⁰ Ibid.

⁸¹ Ibid.

*i elektroničkih medija (lokalni tisak, radio i TV postaje)*⁸²“. Knjižnica bi trebala sudjelovati u životu sredine, a upravo kvalitetnim i kreativno osmišljenim propagandnim aktivnostima, trebala bi sudjelovati u kulturnim, znanstvenim i društvenim priredbama te na taj način privući nove korisnike kao i obavijestiti zajednicu o svojem postojanju kao i djelovanju.⁸³

⁸² Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Zagreb : Narodne novine, 1999. Dostupno na: http://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_06_58_1071.html (31.8.2017.)

⁸³ Upute za poslovanje narodnih knjižnica / uredila Aleksandra Malnar. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1996., str. 77.

3. Kulturni programi u Knjižnicama grada Zagreba

Knjižnice grada Zagreba suvremena su i organizirana mreža narodnih knjižnica. Također je i najveća ustanova među narodnim knjižnicama u Hrvatskoj kao što je i jedna od najvećih kulturnih ustanova Grada Zagreba. Gradska knjižnica i Knjižnica Božidara Adžije čine jezgru mreže. Osim što su navedene knjižnice središte organizacije KGZ-a, one su po svojim zbirkama i zadaćama narodne i znanstvene knjižnice. Uz glavne knjižnice, KGZ okuplja još dvanaest područnih knjižnica s mrežom od 27 ogranaka na četrdeset i dvije lokacije. U sklopu KGZ-a postoji još i bibliobusna služba koja raspolaže s dva bibliobusa i 78 stajališta na području Grada Zagreba i Zagrebačke županije. Uz osnovne zadaće i djelatnosti, posebna briga posvećuje se djeci i mladima za koje se organiziraju razne manifestacije koje potiču učenje, čitanje i kreativnosti. Organizacijom brojnih tribina, izložbi i različitih manifestacija koje su namijenjene svim dobnim skupinama knjižnična mreža postaje značajno kulturno žarište mjesta na kojem djeluje.⁸⁴

3.1. KGZ – kulturni i društveni život grada

Jedinstvena knjižnična mreža KGZ na području svojeg djelovanja, prati širenje grada, promjene unutar strukture stanovništva kao i njihove potrebe na koje nastoji pravovremeno odgovoriti adekvatnim uslugama. Kada se govori o knjižničnim uslugama mreža KGZ-a u totalitetu, kao jedinstvena ustanova, podrazumijeva ujednačeno poslovanje svake od knjižnica u mreži. No, ukoliko bismo razmotrili svaku knjižnicu za sebe tada bismo uočili određene programske specifičnosti koje čine važne prednosti za cjelokupnu mrežu. Te specifičnosti primijećene su i od strane korisnika. Naime, kada je riječ o programima, oni nastaju suradnjom knjižnice sa zajednicom, odnosno s korisnicima. U svim knjižnicama stvarala se ponuda u odnosu na potrebu, tj. u odnosu na interes lokalne zajednice. Specifični programi pojedinih knjižnica, profilirali su ih u neizostavne karike knjižnične mreže, prepoznate i cijenjene u kulturnom i društvenom životu Zagreba.⁸⁵

⁸⁴ Misija, vizija i strategija. Knjižnice grada Zagreba. 2017. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/o-nama/misija-vizija-i-strategija/222> (28.8.2017.)

⁸⁵ Dukec Kero, I., Nebesny, T. Knjižnice grada Zagreba u kulturnom i društvenom životu metropole. // Slobodan pristup informacijama : 9. okrugli stol : zbornik radova. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010., 41-48., str. 41.

3.2. Organizacija kulturnih programa u KGZ-u

U Pravilima KGZ-a ističe se javni karakter knjižnice kao ustanove kao i činjenica kako su njezine usluge i službe namijenjene svim skupinama građana. Dalje se govori zadaćama knjižnice, a što je najvažnije za ovu temu jest činjenica da knjižnica uz građu treba osigurati mogućnosti za cjeloživotno učenje i uvjete za neovisno odlučivanje i kulturni razvoj pojedinca i društva. Knjižnične usluge sve su usluge koje knjižnica pruža korisnicima radi zadovoljenja obrazovnih, informacijskih i kulturnih potreba, potreba za razonodom te potreba povezanih s provođenjem slobodnog vremena. Ovdje se jasno uviđa kako organizacija programa i manifestacija stoji među glavnim zadaćama kao i uslugama – jedna od primarnih djelatnosti. Navedeno je što sve te usluge moraju obuhvaćati, a dvije od točaka su – pedagoško-animacijske aktivnosti za djecu i mlade; aktivnosti i programi za odrasle.⁸⁶ Ovo su dakle bili opisi nekih od stavaka iz Pravila KGZ-a po pitanju kulturnih manifestacija, a kako to izgleda u provedbi, odnosno u praksi, biti će opisano u nastavku ogleđa.

Činjenica da su programi knjižnica besplatni nije jedini razlog posjeta brojne publike na događanjima. Knjižnice već dugo vremena, u sklopu svojih programa, organiziraju i dodatne kulturne i animacijske aktivnosti koje idu u prilog popularizaciji čitanja i privlačenja većeg broja korisnika. Održivost i brojnost programa ovisi, naravno, o organizacijskim mogućnostima samih knjižnica (financije, prostor, osoblje), ali oduvijek su bili zamišljeni kao dio osnovne djelatnosti provedenih u prostorima knjižnica. Sve održavane manifestacije morale su pronaći određeno uporište, tj. sadržavati elemente definirane u *Uputama za poslovanje narodnih knjižnica* kako bi se zadovoljila određena razina kvalitete. U slučaju KGZ, ovisno o financijskim, kadrovskim i prostornim mogućnostima, varirala je brojnost programa dok je razina kvalitete uvijek bila jasno definirana i zadovoljena. O pitanju kvantitete svjedoče statistički podaci dostupni u godišnjim i polugodišnjim izvještajima KGZ-a. Uz podatke o brojnosti manifestacija, u izvještajima se nalaze i podaci o broju posjetitelja kao i drugi statistički indikatori.⁸⁷

⁸⁶ Pravila Knjižnica grada Zagreba. Knjižnice grada Zagreba. 2017. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/informacije/upisi-i-posudba-196/pravila-knjiznica-grada-zagreba-35930/35930> (2.9.2017.)

⁸⁷ Dukec Kero, I., Nebesny, T. Knjižnice grada Zagreba u kulturnom i društvenom životu metropole. // Slobodan pristup informacijama : 9. okrugli stol : zbornik radova. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010., 41-48., str. 42/43.

3.3. Specifični programi pojedinih knjižnica

Gradska knjižnica na Starčevićevom trgu ujedno je i glavna knjižnica u mreži KGZ-a. U njezinom informativno-posudbenom odjelu priređuju se prigodne i tematske izložbe knjižne i neknjižne građe, izrađuju se pozivnice, bilteni ili prigodni materijali vezani za obljetnice Gradske knjižnice kao i mrežu KGZ-a u cijelosti. Gradska knjižnica ima i odjel za djecu i mladež. Od manifestacija spomenutog odjela, može se reći kako su one u obliku projekata za poticanje čitanja, radionice kreativnog pisanja i likovnog oblikovanja, razne filmske projekcije, scenske predstave i igraonice, a tu su također i kutić priča i slikovnica za najmlađe kao i TEEN tržnica za mlade. Glazbeni odjel Gradske knjižnice organizira razne koncerte, video projekcije, promocije knjiga i glazbenih zvučnih izdanja, predavanja, okrugle stolove i izložbe. Gradska knjižnica organizira i razna stručna predavanja, savjetovanja i radionice, predstavljanja knjiga i književne susrete te razne edukativne programe za djecu i odrasle kao i program psihosocijalne pomoći.

Knjižnica Marije Jurić Zagorke organizator je raznih tribina i predavanja, a što se posebnih programa tiče, u ponudi su likovne i tematske izložbe iz kulturnog života Zagreba i Hrvatske.

Knjižnica Augusta Cesarca organizira tribine, predavanja i književne susrete, likovne i tematske izložbe, koncerte, raznolike programe za djecu (likovne radionice, igraonice za bebe i sl.), praktične radionice za djecu (učenje informacijske i informatičke pismenosti) te raznovrsne programe za mlade (Teen Fun Club, Teen Fun Market). Od posebnih programa postoje JIC (pomoć pri zapošljavanju putem interneta) i Djeca s ključićem oko vrata u suradnji s Queens Borough Public Library iz New Yorka.

U sklopu Knjižnice Tina Ujevića nalaze se mnogi ogranci (Knjižnica Knežija, Dječja knjižnica Ljubljana, Knjižnica Prečko, Knjižnica Staglišće i Knjižnica Voltino) koji djeluju na prostoru Trešnjevke, a stoje na raspolaganju brojni od 125 000 građana stanovnika tog područja. Od programa u ponudi tu su, naravno mnoge tribine, predavanja i književni susreti, likovne i tematske izložbe, koncerti, likovne i predškolske radionice (Video kutić, Škola u gostima/Vrtić u gostima) te razni programi za mlade (Zelena polica, Klub TI(EE)N).

Knjižnice Silvija Strahimira Kranjčevića i njezin ogranak Knjižnica Ivane Brlić-Mažuranić djeluju na području Peščenice, a u svojoj ponudi manifestacija organiziraju tribine i predavanja za odrasle, raznovrsne programe za djecu (likovne radionice, pričanje priča, kutić

slikovnica, igraonice, glazbene radionice, kazališni vrtuljak, kvizove) te razne programe za mlade (informatički tečajevi, kompjutorske igraonice, video klub, „Pešča plac“ i sl.).

Knjižnica Dubrava organizator je tribina, predavanja i književnih susreta, likovnih i tematskih izložbi, koncerata, programa za djecu (likovne i literarne radionice, dramska grupa „Pinokio“, Parlaonica). Od posebnih programa ovdje se organiziraju DUBRAVAMIX – časopis novinarskog tima djece i mladih Dubrave te MIŠ – mala informatička škola.

Knjižnica Novi Zagreb i njezini ogranci (Knjižnica Dugave, Knjižnica Vjekoslava Majera, Knjižnica Savski Gaj i Knjižnica Slobodina) djeluju na području Novog Zagreba (oko 115 000 stanovnika). Ova knjižnica kao i njezini ogranci organiziraju razne tribine, predavanja i književne susrete, likovne i tematske izložbe, programe za djecu (pričaonice, igraonice, literarni natječaji i sl.). Knjižnica Novi Zagreb organizator je i posebnog programa – Susreti glagoljaša u Travnom, kao i mnogih posebnih programa za osobe s posebnim potrebama.

Gradska knjižnica Ante Kovačića djeluje na području grada Zaprešića i okolnih područja. Od manifestacija tu su ponovno tribine, predavanja, književni susreti, izložbe, koncerti kao i programi za djecu. Od posebnih programa organiziraju se Poetski susret djece Zaprešića (literarni natječaj na književnom izričaju i kajkavskom dijalektu) i Susret „Ivica Kičmanović“ (literarni natječaj djece iz osnovnih škola na temu djetinjstva i školovanja).

Knjižnica Sesvete i njezini ogranci Knjižnica Selčina i Knjižnica Dubec organiziraju tribine, predavanja, književne susrete, izložbe, koncerte te razne programe za djecu i mlade. Knjižnica Sesvete posjeduje i vlastiti galerijski prostor – Galerija Oblok, a ta činjenica ide u prilog tvrdnji kako spomenutoj knjižnici izložbene manifestacije nisu strane. Knjižnica Selčina organizator je posebnog programa koji se naziva „Satovi lektire“.⁸⁸

3.4. Prikaz podataka iz Izvješća o radu KGZ-a po pitanju kulturnih manifestacija za godinu 2015.

U ovom poglavlju bit će prikazani primjeri dobre prakse po pitanju kulturnih događanja i njihove raznolikosti u sklopu mreže Knjižnica Grada Zagreba. Podaci se temelje prema Izvještaju o radu KGZ-a za 2015. godinu.

⁸⁸ Knjižnice grada Zagreba. Zagreb : KGZ, [2004].

Naime, godine 2015. u KGZ-u je održano 33 125 raznih programa u prostorima 42 knjižnice koje su u mreži. Kako kulturni programi pojačavaju posjećenost kao i samu djelatnost knjižnice, može se reći kako je ova brojka zaslužna za skoro tri milijuna posudbi (2.903.464), skoro pa isti broj posjetitelja (2.931.084), milijun i pol odgovorenih informacijskih upita (1.507.200) i milijun posjeta na web stranice i katalog (1.010.875). U samoj misiji je navedeno kako je KGZ-u u cilju „*ukupnim djelovanjem educiranih djelatnika, u suradnji s partnerima i suradnicima osigurati kvalitetne usluge koje podržavaju zajednicu i poboljšavaju kvalitetu života u njoj te obogaćuju građane zadovoljavajući njihove raznolike kulturne, informacijske i komunikacijske potrebe.*“⁸⁹

Dalje, primjeri iz prakse će poslužiti za prikaz djelatnosti KGZ-a po pitanjima manifestacija kulturnog tipa. U godini 2015. knjižnice su samostalno, a i u suradnji sa 935 institucija ili udruga organizirale 33 125 redovitih i specijalnih kulturnih događanja na kojima je prisustvovalo 261 308 posjetitelja. Došlo je do porasta od 1% u odnosu na 2014. godinu što je pozitivan indikator s obzirom na to da je financiranje KGZ-a ostalo isto ili bilo smanjeno.⁹⁰

3.4.1. Tribine

Na odjelima za odrasle nastavlja se organizacija raznih programa na tjednoj, mjesečnoj i godišnjoj bazi koji za cilj imaju okupljanje i usmjeravanje korisnika na pronalaženje knjiga za razonodu, osobni rast i učenje. Uz stalne i povremene tribine organizirano je i mnoštvo razgovora i predavanja, predstavljanja knjiga, koncerata i ostalih aktivnosti. U 2015. godini pokrenute su i dvije nove tribine uz desetak stalnih.⁹¹

Gradska knjižnica stoji iza organizacije tribina *Eppur si muove* i *Književni petak*. *Eppur si muove*, tribina je koja ima za cilj popularizaciju knjiga iz područja društvenih znanosti koje su u vlasništvu fonda knjižnice. Uz predstavljanje knjiga, svrha ove tribine jest i samo upućivanje građana u teme koje su u središtu današnjeg znanstvenog interesa. Na predavanjima sudjeluju stručnjaci iz znanstvenih područja ovisno o kojoj temi je riječ. Ova tribina održava se od 2014. godine, a dostupna je i putem YouTube kanala Knjižnice. U 2015.

⁸⁹ Vidi Izvještaj o radu Knjižnica grada Zagreba za 2015. godinu. Dostupno na: https://issuu.com/knjiznicegradzagreba/docs/izvje_taj_o_radu_knji_nica_grada_174ae61d92e145, str.3.

⁹⁰ Izvještaj o radu Knjižnica grada Zagreba za 2015. godinu. Dostupno na: https://issuu.com/knjiznicegradzagreba/docs/izvje_taj_o_radu_knji_nica_grada_174ae61d92e145, str. 15.

⁹¹ Ibid., str. 16.

godini održano je devet tribina koje su uključivale 33 sudionika i izvođača te je bilo oko 1500 posjetitelja. *Književni petak* najstarija je tradicionalna tribina koja se održava u kupoli Gradske knjižnice. Ova tribina ima dva voditelja te raznolike teme koje su zainteresirale javnost i medije. Informacije u vezi ove tribine dostupne su putem YouTube-a i Pinterest-a, a njihova godišnja posjećenost broji oko 500 ljudi i oko 30 gostiju od ukupno 16 održanih manifestacija.

Knjižnica Sesvete već 14 godina za redom stoji iza organizacije tribine koja se naziva *Kulturni četvrtak*. Cilj ove manifestacije jest zadovoljiti kulturne potrebe širokog kruga ljudi. Održane su 33 tribine na kojima je sudjelovalo 154 sudionika i bilo 1950 posjetitelja.

U Knjižnici Vjekoslava Majera je, zbog nedostatka kulturnih sadržaja u Novom Zagrebu, s oduševljenjem publike prihvaćena tribina *Novozagrebački pisci u Novom Zagrebu*. U 2015. godini održano je 8 tribina s 13 sudionika i 940 posjetitelja. *Kvartovska bibliografija*, projekt je koji se održava od 2012. g. u Knjižnici Novi Zagreb. Ovaj projekt osmišljen je kao niz susreta, predstavljanja knjiga i izložbi autora koji trenutno stanuju ili su nekada stanovali na području Travnog. U godini 2015. predstavljene su dvije knjige *kvartovskih* autora.

U Gradskoj knjižnici Ante Kovačića nastavio se ciklus tribina čije su teme pretežito vezane za svakodnevni život, zdravlje i putovanja. Uz sva predavanja održavale su se i prigodne radionice na određene teme. Održano ih je 12.

Od novih tribina, pokrenutih godine 2015., u Knjižnici M. J. Zagorka, započet je ciklus pod nazivom *Perom i kistom*, a bavi se radom osoba koje objedinjuju književnost i likovne umjetnosti te razmeđi ova dva smjera kao i njihovo spajanje u djelima. Održane su četiri tribine sa 10 sudionika i 140 posjetitelja. Gradska knjižnica Ante Kovačić, organizator je tribine *Književna scena H-8*, čiji su gosti recentni hrvatski književnici. Održano ih je šest.⁹²

3.4.2. Čitateljski klubovi

Čitateljski klubovi manifestacije su koje okupljaju korisnike te potiču čitanje i rasprave o knjigama, a njihova svrha je doprinos u vezi razumijevanja sadržaja kao i izražavanja vlastitih stavova. U mreži KGZ-a djeluje 16 čitateljskih klubova u 12 knjižnica. 8

⁹² Ibid., str. 17/18.

klubova je za odrasle korisnike, 8 za djecu i mlade, a postoje i 3 grupe koje se sastaju putem Facebook-a.

Knjižnica Ivane Brlić Mažuranić organizator je ili suorganizator tri veoma popularna kluba. *Čitateljski klub Algoritmov kalibar* organiziran je u suradnji s izdavačkom kućom Algoritam. Postoji od 2013. godine, a tijekom 2015. održano je sedam manifestacija na kojem je bilo 70 sudionika. *Čitateljski klub Na tragu klasika* organizira se u suradnji s nakladničkom kućom Disput, a potiče se čitanje djela iz nakladničkog niza Na tragu klasika. Održano ih je 7 s 58 sudionika. *Čitateljski klub Opstanak* pokrenut je u studenome 2012. g. u suradnji s Ivanom Bašić – kroatisticom kojoj je područje interesa biblioterapija. Održano je devet sastanaka na kojima je bilo 94 sudionika.

Knjižnica Medveščak organizator je *Crne kutije* u suradnji s Udrugom Blaberon. Klub je pokrenut 2014. godine, a tijekom 2015. održano je šest susreta na kojima se isticalo kritičko promišljanje pročitanoa kao i rasprave o iskustvu čitanja. Naglasak je na sudjelovanju čitatelja u stvaranju značenja književnog djela.

Čitateljski klub *H-8* (Gradska knjižnica Ante Kovačić) prvi je čitateljski klub osnovan u KGZ-u i to 2009. godine. Ovim klubom nastojalo se prvenstveno afirmirati hrvatsku književnost. Klub broji 23 člana koji uz to što se dva puta mjesečno nalaze u prostorima knjižnice, sastaju i izvan nje.

Čitateljski klub Knjižnice Novi Zagreb održao je 13 sastanaka sa 139 sudionika dok je *Čitateljski klub Knjižnice Prečko* održao devet sastanaka u 2015. godini.

Knjižnica Savski gaj organizator je radionice *Čitateljski klub mojih sat vremena čitanja*. Ovaj program namijenjen je osobama s intelektualnim i tjelesnim invaliditetom. Ova manifestacija zamišljena je u obliku radionica na kojima se čitaju kratki, izabrani tekstovi sa svrhom da se razgovara o pročitanoa kako bi se poboljšalo razumijevanje kao i poticala razmjena mišljenja. Kroz 2015. godinu održano je 12 susreta s 225 sudionika.⁹³

3.4.3. Izložbe

Brojne knjižnice su zbog veličine svojih prostora, izloga ili svojih pozicija domaćini brojnih izložbi. Godine 2015. organizirano ih je 1916, a broj posjetitelja je bio 38840. Galerija

⁹³ Ibid., str. 20.

Prostori u Knjižnici S. S. Kranjčevića i Galerija *Oblok* u Knjižnici Sesvete neki su od primjera ustanova koje se kontinuirano bave organizacijom izložbi.⁹⁴

Galerija *Prozori* u sklopu Knjižnice S. S. Kranjčević koncipira program u smislu dvostruke namjene prostora, a time afirmira značaj javnog prostora i jača zajednicu. Tijekom 2015. održano je 9 izložbi na kojima je sudjelovao 31 umjetnik i koje je posjetilo 9000 posjetitelja.

Galerija *Oblok* koja djeluje u sklopu Knjižnice Sesvete svojim programom okreće se mladim akademskim umjetnicima i studentima. Uz izložbe, organizator je i likovnih radionica i predavanja. U 2015. godini održano je šest izložbi na kojima je sudjelovalo 20 umjetnika i bilo 1500 posjetitelja. Galerija *Oblok*, uz galeriju u Muzeju Prigorja, jedini je izložbeni prostor u Sesvetama.

Čitaonica i Galerija VN u sklopu Knjižnice Vladimira Nazora također već dug niz godina osmišljava programe okrenute mladim umjetnicima te otkriva nadarene pojedince. 2015. godine na 14 izložbi predstavljeno je 57 umjetnika a broj posjetitelja je bio 6500.

Galerija *Kupola* u sklopu Gradske knjižnice postavlja razne izložbe na kojima se predstavljaju slike, grafike, fotografije, skulpture itd. U galeriji se organiziraju manifestacije edukativnog i izložbenog karaktera. Izložbe u Kupoli raznolikog su karaktera – izložbe slika, grafika, fotografija, skulptura, skupne izložbe autora kao i one povezane s nekom prigodom. Izložbe se organiziraju u suradnji s drugim kulturnim institucijama, udrugama i veleposlanstvima. Godine 2015. održano je 9 manifestacija. Galerija *Kupola* jedna je od rijetkih obnovljenih kupola gradske jezgre.

Galerija *Vidrica* Dječje knjižnice Marina Držića u svojim izložbama izlaže dječje likovne radove te radove ilustratora slikovnica i knjiga za djecu. 2015. g. postavljeno ih je 7.

Mladi likovni umjetnici, ciklus je izložbi koje odabire likovni kritičar mlađe generacije Feđa Gavrilović, a za cilj ima učiniti knjižnicu mjestom afirmacije mladih umjetnika kao i način njihovog predstavljanja javnosti. Mladi likovni kritičari i grafičari izrađuju pozivnice i kataloge. Ove manifestacije izazvale su veliko zanimanje od strane posjetitelja kao i dijela kulturne javnosti. Održano ih je 3 sa sedam umjetnika, a na otvaranjima izložbi je bilo 150 posjetitelja.

⁹⁴ Ibid., str. 23.

U sklopu manifestacije Noć muzeja, dvije knjižnice iz mreže KGZ organizirale su programe. *Tehnoarheologija – kako su računali naši stari* izložba je koja se održala u auli Gradske knjižnice, a u sklopu nje bili su izloženi računala i računalna oprema iz privatne zbirke. U predvorju Knjižnice Sesvete postavljena je instalacija *Helena* koja je odabrana za najbolji maturalni rad 2014. g. škole primijenjene umjetnosti i dizajna u Zagrebu, autora Petra Košija.

Knjižnica Novi Zagreb, povodom Mjeseca hrvatske knjige, postavila je dokumentarnu izložbu na kojoj su prikazani rezultati istraživačkog rada Vesne Radošević na rekonstrukciji povijesti Biblioteke Vjeverica. Na 14 panoa izložene su bile naslovnice koje su krasile neka od mnogobrojnih izdanja ove popularne biblioteke.⁹⁵

3.4.4. *Kulturna i prirodna baština, glazba i film u KGZ-u*

Projekt *Kulturna i prirodna baština Hrvatske* provodi se već osam godina u Knjižnici S. S. Kranjčević, u suradnji za Gradskim uredom za prosvjetu, kulturu i sport. U okviru ovog projekta obrađivale su se teme vezane za drevne tradicije poput lončarstva, drvene brodogradnje, graditeljstva, podvodne baštine Jadrana, izumitelja Fausta Vrančića, folklora itd. Predstavljeno je 13 različitih programa u sklopu projekta od kojih 8 predavanja, 3 radionice i dvije izložbe.

U KGZ-u korisnici mogu slušati glazbu kao i učiti o njoj kroz sudjelovanja na radionicama, predavanjima, koncertima i glazbenim nastupima. U 2015. godini KGZ je samostalno ili u sklopu promocija, tribina, izložbi, obljetnica i sl. bio organizator 11 koncerata i 32 glazbena nastupa.

KGZ su, također, organizator projekcija dokumentarnih, igranih i dječjih filmova. Ovakve manifestacije organiziraju se samostalno te se u suradnji s autorima organiziraju rasprave, predavanja, tribine itd. Primjer iz prakse jest prikazivanje dokumentarnog filma *Ujević* povodom 60. obljetnice njegove smrti u Knjižnici nazvanoj po njemu.⁹⁶

⁹⁵ Ibid., str. 24.

⁹⁶ Ibid., str. 19.

3.4.5. Aktivnosti za djecu

Dječji i odjeli za mlade organizatori su raznovrsnih aktivnosti i programa za djecu – pričaonice, predstavljanje knjiga, susreti s autorima, kreativne i informatičke radionice, kvizovi, kazališne predstave itd. Cilj ovih manifestacija je poticanje čitanja i ostalih kompetencija kod djece i mladih korisnika. Kroz 2015. godinu održano je 26007 manifestacija ovog tipa te je bilo 156 098 posjetitelja.⁹⁷

Neki od programa za poticanje čitanja su *Nacionalni kviz za poticanje čitanja, Najčitatelj godine, Čitanje na glas, Mali pitaju, veliki im čitaju*. Kao i za odrasle, tako i za mlađe uzraste postoje čitateljski klubovi, a neki od najpoznatijih manifestacija su *Bookmarketi, Čitafora, Kauboji u Zagrebu, Olimpijada čitanja, Bibliocikliranje*. Uz programe koji potiču čitanje, postoje i programi za pomoć u učenju i izražavanju, a neki od najpopularnijih su *Festival znanosti, Knjigom prema zanimanju, Kroz knjižnicu do mature, Besplatna pomoć u učenju; Dubravamix, Ključ do znanja, Projekt Cronauti*. Postoje i neki kreativni programi koji se tiču kazališta, glazbe i filma – *Kazalište u knjižnici, Glazbene radionice, Projekt dječjih filmova foto kino video kluba Zaprešić*.⁹⁸

⁹⁷ Ibid., str. 26.

⁹⁸ Ibid., str. 27/31.

4. Analiza kulturnih programa u Knjižnici i čitaonici Bogdana Ogrizovića

Knjižnica i čitaonica Bogdana Ogrizovića, 2017. godine obilježila je svojih 70 godina postojanja, a za to vrijeme stekla je kulturni status. Ovu knjižnicu utemeljila je općina Centar 1947. g., a ime je dobila prema profesoru fizike i matematike – Bogdanu Ogrizoviću (1911.-1943.). Za svojeg postojanja knjižnica je učestalo mijenjala adrese te je nakon prvobitnog smještaja u Ilici 17 preseljena u Preradovićevu 16 da bi od 1961. do danas bila na adresi Preradovićeva 5 (prostor koji je iz studentske menze preuređen u adekvatan knjižnični prostor). Profesor Radovan Vrana svojim istraživanjima ukazuje na rezultate koji objašnjavaju popularnost ove knjižnice i čitaonice, a oni su sljedeći – lokacija u središtu grada, kompetentno i ljubazno osoblje, obilje raznovrsnih programa, dvanaestosatno radno vrijeme (specifičnost - radi svake druge nedjelje poslije podne). Uz već zaposlene knjižničare, kontinuirano se zapošljavaju mladi knjižničari, a moderator protoka ljudi i programa je aktualna voditeljica dr. Jasna Kovačević.⁹⁹

Knjižnica B. Ogrizovića mnogobrojne kulturne manifestacije organizira u suradnji sa 60-ak kulturnih, obrazovnih i javnih ustanova kao i udruga u Zagrebu i Hrvatskoj, a one su sljedeće - vrtići, osnovne škole, srednje škole, fakulteti, nakladnici, strukovne udruge (Hrvatsko društvo pisaca, Društvo hrvatskih književnika, Hrvatsko knjižničarsko društvo itd.), međunarodni kulturni centri (Talijanski kulturni centar i Francuski kulturni centar), ustanove međunarodnog karaktera (Goethe Institut, British Council), skoro sva veleposlanstva u Zagrebu, kulturna društva i međunarodna društva prijateljstva (Hrvatsko-američko društvo i Hrvatsko-hispansko društvo), mediji te pojedinačna suradnja s lokalnim piscima i umjetnicima svih profila.¹⁰⁰

4.1. Kulturne manifestacije u Knjižnici i čitaonici B. Ogrizovića

Knjižnica i čitaonica Bogdana Ogrizovića ima bogat kulturni program. Neki od njih biti će prikazani na temelju izvještaja o radu knjižnice za 2015. i 2016. godinu. U suradnji sa spomenutim partnerima, Knjižnica organizira kulturne manifestacije koje za temu imaju aktualne društvene probleme (kulturni, obrazovni, socijalni, politički) u obliku raznih okruglih stolova i predavanja. U suradnji s izdavačima ili autorima, predstavljaju se novi naslovi

⁹⁹ 70 godina Knjižnice i čitaonice Bogdana Ogrizovića. // FAMA. 2013. Dostupno na: <http://fama.com.hr/70-godina-knjižnice-i-citaonice-bogdana-ogrizovica/> (13.9.2017.)

¹⁰⁰ Tomašević, N. Kreativna industrija i nakladništvo. Zagreb : Naklada Ljevak, 2015., str. 156.

domaćih i inozemnih autora. Ove manifestacije od velikog su značaja za Knjižnicu. Naime, uz činjenice da autor predstavlja svoje stvaralaštvo i publika dobiva informacije o novom naslovu, izdavači poklanjaju jedan primjerak knjige (obično i više) samoj Knjižnici. Prilikom izlaganja novih naslova u izlozima Knjižnice, izdavačke kuće poput Fokusa, Frakture, Znanja i sl. poklanjaju Knjižnici više od pet primjeraka nekog naslova.¹⁰¹

Nedjeljni talk-show Kava i kolači tribina je na kojoj se predstavljaju pjesnici i pisci te privlači veliki broj posjetitelja. Zanimljivost same tribine sadržana je u imenu – naime održava se nedjeljom kada ni jedna druga knjižnica ne radi. 2015. godine održana je 21 tribina na kojima je bilo 19 gostiju i 1680 posjetitelja. *Paralelni svjetovi* održavaju se već osam godina za redom, a bave se promišljanjima društvene stvarnosti u odnosu na filozofiju, sociologiju, povijest itd. Održano je 9 tribina s 18 gostiju i 940 posjetitelja. *Priroda uživo* tribina je znanstvenog karaktera u suradnji s profesorima s prirodoslovno-matematičkog fakulteta i voditeljima časopisa *Priroda*. Ova tribina privukla je mnoštvo profesora i studenata s PMF-a. Na održanih 16 tribina sudjelovalo je 15 gostiju i bilo je 1420 posjetitelja. *Zagrijavanje do 27* tribina je na kojoj se predstavljaju autori mlađe generacije. Održava se svakog zadnjeg petka u mjesecu, a traje već 13 godina. Na osam tribina sudjelovalo je 32 gosta i 610 posjetitelja. *Tribina Trećeg programa HR-a* financirana je i organizirana od strane Hrvatskog Radija. Na tri održane tribine u 2015. okupilo se oko 600 posjetitelja i 11 gostiju – kulturnih djelatnika iz Hrvatske, Švicarske, Srbije, Crne Gore, Makedonije i Slovenije.¹⁰² Ovom suradnjom oprimjeruju se nove komunikacijske mogućnosti.¹⁰³ U suradnji s Hrvatskim sociološkim društvom, 2003. godine nastaje tribina *Sociologija dijaloga*. Ova tribina okuplja hrvatske sociologe, politologe i ekonomiste koji na zanimljive načine prikazuju društveno-ekonomske probleme društva.¹⁰⁴ 2013. godine, u suradnji s Hrvatskim društvom književnih prevodilaca, pokreće se tribina o prevođenju književnih djela kao i problematiziranju jezika i statusu književnih prevodilaca.¹⁰⁵

Uz spomenuto, knjižnica B. Ogrizovića obiluje i raznim manifestacijama multikulturalnog sadržaja. Zagreb je prepoznat od strane KGZ-a kao jedno multikulturalno središte i multietnička sredina. U susret spomenutom izazovu, KGZ-i grade zbirke na jezicima manjina, bave se razvojem obrazovnih programa za djecu i mlade s naglaskom na

¹⁰¹ Ibid., str. 157.

¹⁰² Izvještaj o radu Knjižnica grada Zagreba za 2015. godinu. Dostupno na: https://issuu.com/knjiznicegradzagreba/docs/izvje_taj_o_radu_knji_nica_grada_174ae61d92e145, str. 17/18.

¹⁰³ Tomašević, N. Kreativna industrija i nakladništvo. Zagreb : Naklada Ljevak, 2015., str. 157.

¹⁰⁴ Ibid., str. 157.

¹⁰⁵ Ibid.

interkulturalnost. Po pitanju navedenih zadaća, knjižnice surađuju s raznim veleposlanstvima i udrugama na organizaciji predavanja i skupova na kojima bi se promicale ideje o razumijevanju i poštivanju različitosti. Kao primjer iz prakse može poslužiti *Središnja knjižnica Albanaca u RH* koja u svojoj ponudi ima 2140 jedinica građe i pet časopisa. 2015. godine, u suradnji s veleposlanstvima Republike Albanije i Republike Kosovo, Unijom Zajednice Albanaca u RH kao i još mnogobrojnim udrugama, organizirano je 6 kulturnih događanja, projekcija, tribina i predstavljanja knjiga, koje je posjetilo 500 ljudi.¹⁰⁶ Središnja knjižnica Albanaca djeluje u sastavu Knjižnica i čitaonica B. Ogrizovića, a financirana je od strane Ministarstva kulture RH. Cilj Središnje knjižnice Albanaca u RH jest skrbiti o kulturnim potrebama ove nacionalne manjine i to ne samo u Zagrebu već u cijeloj Hrvatskoj.¹⁰⁷ Kao drugi primjer iz prakse možemo uzeti tribine *Hispanski svijet* i *Kultura susreta* koje su organizirane u suradnji s Hrvatsko-hispanskim društvom, a na njima se uobičajeno predstavljaju zemlje i njihovi autori. U 2015. godini organizirano je 8 tribina *Hispanski svijet* i 9 *Kultura susreta*.

Američki kutak i *Jazzoteka* kulturni su programi nastali kao projekt suradnje američke vlade i države domaćina. Ovaj projekt potiče dvije države na kulturnu razmjenu, odnosno suradnju dviju kultura po pitanju kulturno-obrazovnih aktivnosti. 2015. g. održano je 65 kulturnih i edukativnih programa (izložbe, predavanja, razne radionice) sa 952 aktivna sudionika.¹⁰⁸ Knjižnica B. Ogrizovića aktivno surađuje sa Američkim veleposlanstvom u RH te je 1. lipnja 2006. godine potpisan Ugovor o suradnji – na taj način nastaje Američki kutak. Američko veleposlanstvo financira spomenuti projekt, a također donira i opremu. Ova suradnja manifestira se u obliku predavanja o američkoj povijesti, kulturi i civilizaciji koja su prilagođena za osnovnoškolsku, srednjoškolsku i studentsku dob.¹⁰⁹ Godine 2016. Američki kutak knjižnice B. Ogrizovića proširuje svoju djelatnost na još četiri knjižnice u mreži KGZ-a (Knjižnica Jelkovec, Knjižnica A. Cesarca, Knjižnica Medveščak i Medioteka Gradske knjižnice). U sklopu ovog programa, u knjižnici B. Ogrizovića, nastavljene su i predškolske pričaonice na engleskom jeziku.¹¹⁰

¹⁰⁶ Izvještaj o radu Knjižnica grada Zagreba za 2015. godinu. Dostupno na: https://issuu.com/knjiznicegradzagreba/docs/izvje_taj_o_radu_knji_nica_grada_174ae61d92e145., str. 36.

¹⁰⁷ Tomašević, N. Kreativna industrija i nakladništvo. Zagreb : Naklada Ljevak, 2015., str. 156.

¹⁰⁸ Izvještaj o radu Knjižnica grada Zagreba za 2015. godinu. Dostupno na: https://issuu.com/knjiznicegradzagreba/docs/izvje_taj_o_radu_knji_nica_grada_174ae61d92e145., str. 36.

¹⁰⁹ Tomašević, N. Kreativna industrija i nakladništvo. Zagreb : Naklada Ljevak, 2015., str. 156.

¹¹⁰ Izvještaj o ostvarenom programu rada KGZ-a za 2016. godinu. Dostupno na: https://issuu.com/knjiznicegradzagreba/docs/izvje_taj_2016., str. 19.

2016. godine, u prostorima knjižnice B. Ogrizovića održano je 328 tribina, predavanja i akcija, 26 izložbi i 35 akcija za djecu. Među manifestacijama i dalje su u provedbi Nedjeljni talk-show Kava i kolači na kojoj je voditelj Ivica Prtenjača predstavio velik broj pjesnika i pisaca, a zabilježen je i znatan broj posjeta; Tribina Paralelni svjetovi održava se jednom mjesečno već devetu godinu za redom; tribina Zagrijavanje do 27, koja okuplja autore mlađe generacije, održava se već 14. godinu. Od ostalih tribina tu su: Priroda uživo, Tribina za kulturu i znanost Collegium Hergešić, Hispanski svijet, Kultura susreta, Litterarum translatio, Krk u Zagrebu itd. (na ukupno 95 tribina zabilježen je broj od 7930 posjetitelja). Ukupno je zabilježen 269 901 posjet, a to se dalje odražava i na posudbu – posuđeno je 127 044 svezaka knjiga i 2494 jedinica neknjižne građe.¹¹¹

4.2. Perspektiva korisnika o knjižničnim uslugama Knjižnice i čitaonice B. Ogrizovića

U istraživanju provedenom 2014. godine ispitano je ukupno 184 korisnika (65 ispitanika; 119 ispitanica) u prosjeku 30 godina starosti.¹¹² Predstavljena će biti pitanja iz istraživanja koja se neposredno tiču kulturnih manifestacija.

Jednim od pitanja nastojalo se utvrditi na koji način korisnici saznaju za manifestacije u knjižnici. Informiranost korisnika o uslugama, naravno, ovisi o dostupnosti financijskih sredstava i komunikacijskih kanala. Pokazalo se kako korisnici ove Knjižnice do informacija o manifestacijama, najčešće dolaze putem plakata (95 ispitanih); nakon toga slijedi internet (89) te na trećem mjestu nalazi se usmena predaja (43).¹¹³

Na pitanje o vrstama usluga zbog kojih korisnici posjećuju knjižnicu, najviše ispitanika je odgovorilo kako je to posudba knjiga (155). Na trećem mjestu kao razlog posjeta, nalaze se tribine (48), zatim 33 ispitanika je odgovorilo kako je razlog posjeta susret s drugim ljudima, predavljanje knjiga proze (31), predavljanje knjiga poezije (25), izložbe (20), književni susreti (19).¹¹⁴ Naime, na ovom mjestu je očito kako knjižnica B. Ogrizovića svojim manifestacijama privlači popriličan broj korisnika, a moguće je govoriti i o stvaranju zajednice kao i o aktivnoj ulozi Knjižnice u životu sredine (susret s drugim ljudima – 33 ispitanika).

¹¹¹ Ibid., str. 46.

¹¹² Kovačević, J., Vrana, R. Pogled na knjižnične usluge iz perspektive korisnika. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 58, 1/2(2015), 135-160, str. 143.

¹¹³ Ibid., str. 145.

¹¹⁴ Ibid., str. 148.

Dalje se tražila korisnička ocjena (od 1 do 5) kako bi se ocijenili aspekti kvalitete prostora knjižnice. Najniža ocjena koju ovdje nalazimo jest 3, a tu je ocjenu Knjižnica dobila za razinu buke, gužvu, pronalazak sjedećeg mjesta, pronalazak stola za rad i za pristup knjižnici i policama za osobe s posebnim potrebama. Sve navedene segmente ocijenjene s 3 moguće je unaprijediti, no kao što je spomenuto, Knjižnica nije prostorno velika, te gužve nastaju i zbog posjećenosti – što čini istovremeno i dobar i loš indikator. Nažalost, knjižnice rijetko dobivaju dodatan prostor ili novu zgradu, stoga ne preostaje ništa drugo doli učiniti postojeći prostor što ugodnijim.¹¹⁵

Kod pripisivanja karakteristika osoblju knjižnice 147 ispitanika odlučilo se za ljubaznost koja je na prvom mjestu. Na drugom mjestu je dostupnost osoblja u trenutku dolaska u knjižnicu (146), na trećem komunikativnost (129) te na četvrtom mjestu stručnost (114). Prve četiri izglasane karakteristike čine jedno kvalitetno osoblje zbog kojih baš ova Knjižnica može poslužiti kao primjer poslovanja (daljnje karakteristike također idu u prilog tome - brzina reakcije na korisnikov zahtjev 107, kompetentnost 88, razumijevanje potreba korisnika 70).¹¹⁶

Istraživanja korisnika sastavni su dio upravljanja knjižnicom. Dobivanjem uvida od strane korisnika od neprocjenjivog je značaja za sam razvoj knjižnice. Ovo istraživanje donosi sljedeći zaključak – „*Knjižnica i čitaonica Bogdana Ogrizovića (...) predstavlja knjižnicu koju njeni članovi (ali i posjetitelji) prepoznaju kao kvalitetno mjesto za dolazak do znanja, upoznavanje s kulturnom ponudom grada i razmjenu mišljenja.*“¹¹⁷

4.3. Razgovor s voditeljicom Knjižnice i čitaonice B. Ogrizović

Kako bi teorije i sve navedeni primjeri kulturnih događanja u narodnim knjižnicama bili potkrijepljeni, na ovom mjestu rada nalazi se analiza odgovora iz razgovora provedenog s voditeljicom knjižnice B. Ogrizović, Jasnom Kovačević. Naime, upravo ona je izabrana za ovaj razgovor iz razloga što spomenuta knjižnica obiluje raznim kulturnim događanjima kao i njihovom učestalošću i specifičnošću.

¹¹⁵ Ibid., str. 151/152.

¹¹⁶ Ibid., str. 152.

¹¹⁷ Vidi Ibid., str. 158.

Kada se radi se o pitanju kvantitete tj. učestalosti kulturnih manifestacija u knjižnici B. Ogrizovića, odgovor je glasio kako se manifestacije odvijaju svakodnevno, a ponekad ih je i više u danu što čini jedan odličan primjer iz prakse kao i što se po tom faktoru očituje profesionalnost osoblja. Spomenut je i program *Nedjeljni talk show Kava i kolači* koji sadržava specifičnost upravo u svojem imenu – održava se svake druge nedjelje popodne kada nije uobičajeno radno vrijeme knjižnica.

Dalje se govori u vezi karaktera spomenutih manifestacija tj. kakvim se temama bave, a odgovor na to pitanje glasi kako su sve manifestacije vezane uz knjige i čitanje, bilo da se radi o formalnom obrazovanju ili zabavi.

Tražio se kratki opis nekih od najposjećenijih kulturnih manifestacija. Na prvom mjestu u odgovoru nalazi se danas već kulturni program *Nedjeljni talk show Kava i kolači*. Taj program zamišljen je kao predstavljanje poznatih i manje poznatih ličnosti iz područja kulture. Pokojni pisac Simo Mraović bio je idejni začetnik i voditelj ovog programa, a od njegove smrti 2008. godine tu je dužnost preuzeo pisac i urednik Ivica Prtenjača. Iako se program odvija nedjeljom i dalje je posjećen od strane brojne publike koja je i sama uključena u diskusiju. Program *Zagrijavanje do 27* bavi se usmenim čitanjem i predstavljanjem mladih autora. Tribina *Paralelni svjetovi* bavi se temama humanističkih znanosti. Ova tribina organizirana je na način da sudjeluju dva gosta, uglavnom suprotstavljenih mišljenja, a posjećena je od strane akademskih građana i studenata.

Po pitanju organizacije željelo se saznati organizira li knjižnica B. Ogrizović manifestacije samostalno ili u suradnji. Programi se učestalo odvijaju u suradnji s dječjim vrtićima, fakultetima, raznim kulturnim institucijama i pojedincima.

Posebne pozornost čine programi koji se bave temama nacionalnih ili dobrih skupina – tj. organiziraju li se specifični programi. Programi su, naravno kako to i teorija nalaže, otvoreni svima. Po pitanju nacionalnih skupina spominje se odjel za Albance, odjel knjiga o Japanu i Američki kutak. No, uz navedeno, voditeljica spominje kako čak ni te skupine nemaju posebnu prednost iz razloga što Knjižnica surađuje sa svim veleposlanstvima u Zagrebu te s njima organizira gostovanja pisaca iz cijelog svijeta.

Iduće pitanje bilo je u vezi zavičajne zbirke – postoji li ona i ako da, koliko broji jedinica građe. Na ovo pitanje odgovor je bio negativnog predznaka jer nažalost Knjižnica ne posjeduje dovoljno velik prostor kao niti dovoljno osoblja.

Dalje se u razgovoru razmatralo utječe li provedba manifestacija generalno na djelatnosti – utječe li posjećenost na djelatnost. Odgovor je pozitivan. Manifestacije utječu na posjećenost, no i na samu posudbu građe kao i korištenje knjižnice i njezinu prepoznatljivost u lokalnoj zajednici. U prilog spomenutom postoje istraživanja (2010., 2012., 2013.) u Vjesniku bibliotekara Hrvatske.

Tražio se i prosjek posjetitelja tj. neki minimum i maksimum posjećenosti. Prosječan broj posjetitelja, tvrdi voditeljica, jest oko 50-ak, no ako na događaju gostuje neka popularna ličnost taj broj se kreće i do 300 ljudi. A na pitanje dolaze li isti posjetioци odgovor je sljedeći - u knjižnici svaki dan dolazi 30-ak istih posjetitelja koji se služe fondom, uslugama te prisustvuju manifestacijama i sklapaju međusobna prijateljstva. Voditeljica ih smatra prijateljima i zagovornicima Knjižnice. Upravo ovdje je moguće uvidjeti kako ova knjižnica u praksi stvara faktor koji je spominjan u teoretskom dijelu – taj faktor je lokalna zajednica.

Zadnje pitanje ticalo se subjektivnog viđenja (od strane voditeljice) zadovoljstva posjetitelja. J. Kovačević navodi kako posjetitelji odlaze vidno zadovoljni, no također postoji i istraživanje koje to potvrđuje. Knjižnica i čitaonica B. Ogrizović smatra se kao jedan ugodan prostor sa susretljivim i ljubaznim osobljem.

Zaključak

Knjižnice su institucije od presudne važnosti po pitanju kulturnih događanja kako njihova centralna zadaća jest poticati kreativnost, interese, učenje i širenje informacija. Sama ustanova knjižnice može biti shvaćena kao kulturalna refleksija sredine u kojoj se nalazi. Iz toga je moguće zaključiti kako knjižnica tj. njezini djelatnici moraju poznavati sredinu, geografski kao i društveno kako bi bili u stanju oblikovati kulturni identitet – podrazumijeva se poznavanje korisnika i suradnja s drugim institucijama kulturnog tipa.

Kroz cjelokupnu zapisanu povijest ljudske civilizacije postojale su neke institucije u obliku arhiva/knjižnica (proto - knjižnica) kojima su pristup imali odabrani. Naravno, postojali su neki periodi kada se u određenom kontekstu moglo govoriti i o djelomičnoj javnoj otvorenosti spomenutih institucija, no o javnim narodnim knjižnicama koje su pristupačne i otvorene svima, bez obzira na bilo koji oblik pripadnosti, može se govoriti tek u novijoj povijesti. U svijetu današnjice suvremene knjižnice igraju veoma važnu ulogu po pitanju širenja i posredovanja informacija, a isto je tako i na društvenom, kulturnom i znanstvenom planu. Knjižnice otvaranjem svojih vrata i pozivom na razne kulturne i slične manifestacije pozivaju sve članove zajednice. Knjižnice na taj način postaju „trećim prostorom“ zajednice i kulturna žarišta svojih lokalnih sredina. Provedba i organizacija kulturnih događaja prati međunarodna knjižnična pravila za provedbu prakse, a kasnije je to na primjeru knjižnične mreže Knjižnica grada Zagreba moguće i uvidjeti. Godišnji izvještaji svjedoče kao empirijski dokaz spomenutoj konstataciji (za godinu 2015. bilježi se porast od 1% što se tiče posjeta i organizacija što je iznimno dobar indikator, a pogotovo što je došlo i do porasta broja korisnika), a i same knjižnice unutar mreže, obiljem raznolikih programa idu u prilog dokazivosti.

Na samom kraju, nakon teorijskih i praktičnih prikaza, specifičan primjer Knjižnice i čitaonice B. Ogrizovića pruža odličan primjer dobre prakse po pitanju organizacije kulturnih manifestacija. Iz ponuđenih odgovora, iz razgovora provedenog s voditeljicom knjižnice, uviđa se jedno poslovanje na visokoj razini, a sve to se očituje i na mnogo pojedinačnih aspekata, od ljubaznog i kompetentnog osoblja do ponude iz fonda i provedbe programa. Moguće je zaključiti kako knjižnica i čitaonica B. Ogrizovića na metaforički način predstavlja krunu svih stremljenja ovog oglada kojim se nastojalo prikazati teorijsku pozadinu, a nakon toga primjer koji služi poput ogledala teorije u praksi. Za sam kraj može se reći kako je održavanje kulturnih manifestacija od presudne važnosti za društvo zbog mnogih ponuđenih

aspekata (socijalizacija, stvaranje zajednice, educiranje i obrazovanje, zabava i sl.). Ako bismo kao društvo ostali bez knjižnica kao kulturnih centara – napredak prestaje i društvo nazaduje. Vedra je stvar, što unatoč teškoćama svakodnevice, postoje „treći prostori“ u sklopu knjižnica koje „*su dveri u bolji, sretniji i korisniji život*“¹¹⁸.

¹¹⁸ Asimov, I. Quotes. Goodreads Inc. 2017. Dostupno na: <https://www.goodreads.com/quotes/391493-congratulations-on-the-new-library-because-it-isn-t-just-a> (28.9.2017.)

Bibliografija

- 70 godina Knjižnice i čitaonice Bogdana Ogrizovića. // FAMA. 2013. Dostupno na: <http://fama.com.hr/70-godina-knjiznice-i-citaonice-bogdana-ogrizovica/> (13.9.2017.)
- Asimov, I. Quotes. Goodreads Inc. 2017. Dostupno na: <https://www.goodreads.com/quotes/391493-congratulations-on-the-new-library-because-it-isn-t-just-a> (28.9.2017.)
- Bunić, S. Projekt 65 plus Knjižnica Grada Zagreba. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 2(2010), 15-25.
- Ciceran, I. Gradska knjižnica : dnevni boravak grada. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 3/4(2010), 172-176.
- Đukec Kero, I., Nebesny, T. Knjižnice grada Zagreba u kulturnom i društvenom životu metropole. // Slobodan pristup informacijama : 9. okrugli stol : zbornik radova. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010., 41-48.
- Evans G. E., Amodeo A. J., Carter T. L. Introduction to library public services. Englewood, Colo. : Libraries Unlimited, 1992.
- Gouldnig, A. Narodne knjižnice kao prostori zajednice. // Slobodan pristup informacijama : 9. okrugli stol : zbornik radova. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010., 9-16.
- Higin, S. I. Javne biblioteke i službe za mlade. Beograd : Narodna biblioteka Srbije, 2009.
- IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
- IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 1(2012), 124-132.
- Ille, J. Dom, posao, nešto treće : knjižnica kao „treći prostor“. // Savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Narodne knjižnice kao treći prostor : zbornik radova. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2015., 77-84.
- Izvještaj o ostvarenom programu rada KGZ-a za 2016. godinu. Dostupno na: https://issuu.com/knjinicegradazagreba/docs/izvje_taj_2016. (6.10.2017.)
- Izvještaj o radu Knjižnica grada Zagreba za 2015. godinu, https://issuu.com/knjinicegradazagreba/docs/izvje_taj_o_radu_knji_nica_grada_174ae61d92e145 (10.8.2017.)

- Knjižnica. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izd. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2017. Dostupno na:
<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=32130> (3.8.2017.)
- Knjižnice grada Zagreba. Zagreb : KGZ, [2004].
- Kovačević, J., Vrana, R. Pogled na knjižnične usluge iz perspektive korisnika. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 58, 1/2(2015), 135-160.
- McCabe, R. B. Civic librarianship : renewing the social mission of the public library. Lantham ; Maryland ; London : The Scarecrow Press, Inc., 2001.
- Mesić, Đ. Narodna Knjižnica : prilog određenju pojma. // Journal of Information and Organizational Sciences, 15(1991). 145-159.
- Misija, vizija i strategija. Knjižnice grada Zagreba, 2017. Dostupno na:
<http://www.kgz.hr/hr/o-nama/misija-vizija-i-strategija/222> (28.8.2017.)
- Murrison, W. J. The Public Library. London ; Toronto ; Wellington ; Sydney : Harrap & Co. ltd, 1971.
- Narodna knjižnica : IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za razvoj službi i usluga / glavna urednica Mirna Willer. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003.
- Pravila Knjižnica grada Zagreba. Knjižnice grada Zagreba, 2017. Dostupno na:
<http://www.kgz.hr/hr/informacije/upisi-i-posudba-196/pravila-knjiznica-grada-zagreba-35930/35930> (2.9.2017.)
- Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi. / gl. ur. M. Willer. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 51, 1/4(2008), 142-145.
- Smjernice za knjižnične usluge za djecu / gl. ur. M. Willer. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.
- Smjernice za knjižnične usluge za mladež. / gl. ur. A Barbarić. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), 135-142.
- Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Zagreb : Narodne novine, 1999. Dostupno na:
http://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_06_58_1071.html (31.8.2017.)
- Stipčević A. Povijest knjige. Zagreb : Matica hrvatska, 1985.
- Tadić K. Rad u knjižnici. Opatija : Naklada Benja, 1994.
- Tomašević, N. Kreativna industrija i nakladništvo. Zagreb : Naklada Ljevak, 2015.,
- Upute za poslovanje narodnih knjižnica / uredila Aleksandra Malnar. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1996.

- Velagić, Z. Povijesnost koncepcije knjižničkoga trećeg prostora. // Savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Narodne knjižnice kao treći prostor : zbornik radova. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2015., 29-42.
- Zlatar Violić, A. Knjižnice : prostori javnosti i komunikacije. // Slobodan pristup informacijama : 9. okrugli stol : zbornik radova. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010., 3-8.

1. Koliko često se odvijaju kulturne manifestacije u Knjižnici i čitaonici B. Ogrizovića?

Kulturne manifestacije u Knjižnici i čitaonici B. Ogrizovića se odvijaju svakodnevno, uglavnom dvije, ponekad i tri i četiri dnevno, te svaku drugu nedjelju Nedjeljni talk show Kava i kolači.

2. Kakvog su najčešće karaktera manifestacije?

Sve manifestacije su vezane uz knjigu i čitanje, bilo kao čitanje za potrebe obrazovanja ili čitanje iz zabave i dokolice.

3. Možete li navesti nekoliko najpopularnijih manifestacija i ukratko predstaviti o čemu je riječ?

Najpopularnije kulturne manifestacije su programi koji u Knjižnici traju godinama:

1. Nedjeljni talk show Kava i kolači, u Knjižnici je pokrenut 2000. godine i zamišljen je kao predstavljanje poznatih i manje poznatih osoba iz područja kulture. Do 2008. ga je vodio pisac Simo Mraović, koji je i osmislio program, a nakon njegove smrti i po njegovoj želji, pisac i urednik Ivica Prtenjača. Program okuplja brojnu publiku, premda se odvija nedjeljom i popularan je jer gosti mogu sudjelovati u njemu postavljanjem pitanja, sugestija i sl.

2. Program usmenog čitanja i predstavljanja mladih autora, Zagrijavanje do 27, vodi urednik i pisac Roman Simić Bodrožić, od 2004. godine. Okuplja mlade pisce, etablirane pisce, urednike, književne kritičare, studente. Mladi pisci koji imaju neobjavljena ili netom objavljena djela javno čitaju odabrane dijelove, koji se zajedno s voditeljem interpretiraju.

3. Tribina Paralelni svjetovi, koju smo zajedno s voditeljem, piscem i urednikom Kristijanom Vujičićem, osmislili da tematizira društvenu stvarnost iz područja psihologije, sociologije, teologije, filozofije i umjetnosti. Koncipirana je tako da uglavnom sudjeluju dva gosta (uglavnom sveučilišni profesori i javne osobe iz kulture) nerijetko suprotstavljenih mišljenja. Tribina ima svoju specifičnu publiku, uglavnom akademskih građana i studenata.

No, ima još puno programa koji su vrlo popularni, ali i predstavljanja knjiga koja imaju svoju zainteresiranu publiku.

4. Suradujete li sa drugim institucijama po pitanju organizacije manifestacija i ako da, sa kojima?

Što se tiče organizacije kulturnih programa, oni se odvijaju u dogovoru ili s izdavačima, dječjim vrtićima, fakultetima, različitim kulturnim ustanovama i udrugama, ali i pojedincima.

5. Imate li neku posebnu dobnu ili nacionalnu skupinu na koju posebno obraćate pozornost prilikom organizacija?

Programe organiziramo za sve dobne skupine, no u organizaciji programa nitko nema prednost i svi su dobro došli. Što se tiče nacionalnih skupina, u Knjižnici postoji odjel za Albance i odjel knjiga o Japanu, kao i Američki kutak, no čak niti oni nemaju posebnu prednost jer Knjižnica surađuje sa svim veleposlanstvima u Gradu Zagrebu i zajedno s njima organizira gostovanja pisaca gotovo iz cijeloga svijeta.

6. Sakupljate li zavičajnu zbirku te ostalu građu koja se tiče lokalne zajednice? Ukoliko da, koliko ona broji jedinica građe?

Nemamo zavičajnu zbirku i ne skupljamo građu vezanu za lokalnu zajednicu jer nemamo niti dovoljno ljudi ni prostora za to.

7. Smatrate li da ovakve manifestacije popravljaju posjećenost i povećavaju cjelokupnu uslužnu djelatnost kao i rad same knjižnice (posudba, pomoć u pronalaženju informacija itd.)?

Naši programi utječu na povećanu posjećenost, ali i posudbu knjiga, ukupno korištenje knjižnice kao i njezinu vidljivost u zajednici, što smo dokazali provedbom nekoliko istraživanja (2010., 2012. i 2014. godine), koje možete naći u Vjesniku bibliotekara Hrvatske.

8. Prosječan broj posjetilaca na manifestacijama? (min-max-prosjek)

Prosječan broj posjetitelja je 50-ak, do kreće se i do 300, ako je gost događanja popularni domaći ili inozemni pisac, filozof i intelektualac.

9. Primjećujete li iste posjetioce?

U Knjižnicu svakodnevno dolazi 30-ak stalnih posjetitelja, umirovljenika i nezaposlenih korisnika, koji se služe fondom Knjižnice, ali su i na događanjima. Oni su najveći prijatelji i zagovaratelji Knjižnice, te su upravo u Knjižnici sklopili prijateljstva koja održavaju i izvan nje, te si međusobno pomažu.

10. Da li smatrate (primjećujete) da ljudi odlaze zadovoljni nakon manifestacija?

Ljudi su jako zadovoljni nakon programa, kako posjetitelji, tako i oni koji sudjeluju u programu, što se također može vidjeti iz istraživanja. Smatraju našu Knjižnicu vrlo ugodnim prostorom, a osoblje jako susretljivim i ljubaznim. To potvrđuju i svi inozemni gosti koji gostuju u našoj Knjižnici da se osjeti da je to jedna „živa“ knjižnica s vrlo ugodnom atmosferom, potvrdio i Pascal Bruckner.

Sažetak

Kulturni programi u narodnim knjižnicama: Knjižnice grada Zagreba

Ovim ogledom nastojat će se prikazati narodne knjižnice kao javne institucije i kao kulturna žarišta – treći prostor zajednice. Na početku rada nalazi se teorijski okvir kako bi bili postavljeni temelji za daljnju razradu. Nakon toga obrađivat će se praktični primjeri – Knjižnice grada Zagreba te Knjižnica i čitaonicu Bogdana Ogrizovića. Iz ovih primjera naposljetku će biti moguće izvesti zaključak tj. funkcionira li praksa na način kako treba biti u teoriji.

Ključne riječi: narodne knjižnice, javne knjižnice, treći prostor, Knjižnice grada Zagreba, Knjižnica i čitaonica Bogdana Ogrizovića, kulturne manifestacije

Abstract

Cultural programs in public libraries: Zagreb City Libraries

This reflection will attempt to show public libraries as institutions of open access and as cultural focal points - the third community space. At the beginning of the paper there is a theoretical framework to set the foundation for further elaboration. After that, practical examples will be elaborated - Zagreb City Libraries and Library of Bogdan Ogrizović. From these examples, it will ultimately be possible to draw a conclusion, that is whether the practice works in the way it should be in theory.

Key words: public library, third space, Zagreb City Library, Library of Bogdan Ogrizović, cultural manifestations

Biografija

Ivan Spudić rođen je u Zagrebu dana 13. kolovoza 1986. godine. Osnovnu školu A.G. Matoš upisuje 1993/94. godine. Nakon osnovnoškolskog obrazovanja upisuje I. Tehničku školu Teslu u kojoj stječe zvanje elektrotehničar. Akademske godine 2007/2008. upisuje Filozofski fakultet Družbe Isusove u Zagrebu. Godine 2015. brani temu „*Preispitivanje spoznajnih i komunikacijskih sustava na tragu teorije nihilizma F. Nietzschea*“ sa odličnim uspjehom te stječe titulu - *magistar filozofije*. Iste godine upisuje diplomski studij bibliotekarstva na odsjeku Informacijskih znanosti, Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Uz studiranje, bavi se i glazbom te obnaša poslove vezane uz produkciju glazbenih manifestacija (tehničar za pozornicu, voditelj pozornice i sl.). Nakon obavljene studentske prakse iz bibliotekarstva, nastavlja volontirati u Gradskoj knjižnici u sklopu *Radionice informacijske pismenosti za beskućnike*.